

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

اسلامي ښوونه او روزنه - اتم ټولگی

Ketabton.com

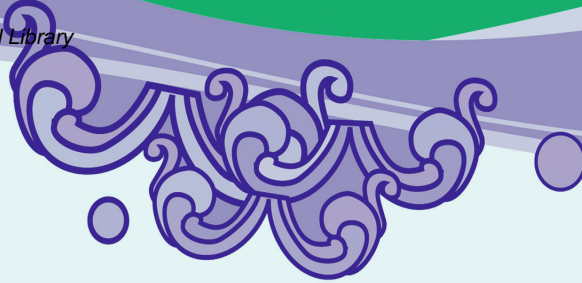
د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلیري
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

د کتاب ځانگړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې د پیاوړتیا د درسي کتابونو مؤلفین

ادیت کونکي: د پښتو ژبې د ادیت د پیاوړتیا غړي

ټولگی: اتم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې

وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړونکو سره

قانوني چلند کېږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقراً باسم ربک

د لوی او ښوونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې مور ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراگانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږگوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تاسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. مور په دې باور یو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توگه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوشښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې گران زده کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او گټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانگه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه گټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د څيرکو او فعالو گډونوالو په توگه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه سترې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم. د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وگړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دكتور محمد ميرويس بلخي

لړلیک

مخ	سرلیک	لوست
۱	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	لومړی لوست
۵	په پلورلو کې رښتیا ویل	دویم لوست
۹	د گاونډي حقوق	درېم لوست
۱۲	گاونډي ته د تکلیف رسولو گناه	څلورم لوست
۱۵	کینه لویه گناه ده	پنځم لوست
۱۸	د مور او پلار حقوق	شپږم لوست
۲۱	د مور حق	اووم لوست
۲۴	په اسلامي شریعت کې معاملات	اتم لوست
۲۶	د بیعی فقهی اصطلاحات (۱)	نهم لوست
۲۸	د بیعی فقهی اصطلاحات (۲)	لسم لوست
۳۱	د بیعی فقهی اصطلاحات (۳)	یوولسم لوست
۳۳	بیعه	دولسم لوست
۳۵	د بیعی شرطونه	دیارلسم لوست
۳۹	د بیعی ډولونه (۱)	څوارلسم لوست
۴۱	د بیعی ډولونه (۲)	پنځه لسم لوست
۴۳	خيار شرط (د خيار شرط تعريف او احکام ئي)	شپاړلسم لوست
۴۵	خيار رؤیت	اوولسم لوست
۴۷	خيار عیب	اتلسم لوست
۴۹	منعه شوې بیعی (باطله بیعه)	نولسم لوست
۵۱	ښکاره بلنه	شلم لوست
۵۴	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زاینو منع کول	یوویشتم لوست
۵۷	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	دوه ویشتم لوست
۵۹	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیردول	درویشتم لوست
۶۱	د حبشي په لور هجرت	څلرویشتم لوست

مخ	سرلیک	لوست
۶۳	د حبشي د مهارجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه	پنځه ويشتم لوست
۶۷	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	شپږويشتم لوست
۶۹	د عمر <small>رضي الله عنه</small> مسلمانيدل	اوويشتم لوست
۷۳	هر اړخيز پرېکون	اته ويشتم لوست
۷۶	د غم کال (عام الحزن)	نهه ويشتم لوست
۷۸	طايف ته د رسول الله <small>صلى الله عليه وسلم</small> د سفر تفصيل	دېرشم لوست
۸۲	د عقيبي لومړني بيعت	يو دېرشم لوست
۸۶	د عقيبي دويم بيعت	دوه دېرشم لوست
۹۰	ظلم تورتم او تياري دي	درې دېرشم لوست
۹۲	د نرم خوی فضيلت	څلور دېرشم لوست
۹۵	زغم او حوصله	پنځه دېرشم لوست
۹۸	بدخويونه (۱)	شپږدېرشم لوست
۱۰۱	بدخويونه (۲)	اوه دېرشم لوست
۱۰۳	نیشه يي توکي	اته دېرشم لوست
۱۰۵	فاسده بيعه	نهه دېرشم لوست
۱۰۷	مکروهه بيعه	څلوېښتم لوست
۱۱۰	اقاله	يو څلوېښتم لوست
۱۱۲	د مراحې بيعه	دوه څلوېښتم لوست
۱۱۴	د تولېي بيعه	درې څلوېښتم لوست
۱۱۶	ربا (سود)	څلور څلوېښتم لوست
۱۱۸	قرض	پنځه څلوېښتم لوست
۱۲۱	د صرف بيعه	شپږ څلوېښتم لوست
۱۲۳	د سلم بيعه	اوه څلوېښتم لوست
۱۲۶	رهن (گروي)	اته څلوېښتم لوست
۱۲۹	اجاره	نهه څلوېښتم لوست

لومړی لوست

د ونو کښینولو او کښت ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بِهِمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ.» متفق عليه

د راوي پيژندنه

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دي. د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم خدمت کړی دی. د فقهاوو او مجتهدو اصحابو له جملې څخه گڼل کېږي. پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د اورده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم صلى الله عليه وسلم څخه زيات احاديث روايت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصري په ښار کې وفات شوی دی.

معناوي	لغتونه
ونې کينوي	۱. يَغْرِسُ:
کينول	۲. غَرَسًا:
کښت کړي	۳. يَزْرَعُ:
الوتونکی مرغه	۴. طَيْرٌ:
څاروی	۵. بِهِمَةٌ:

د حدیث شریف معنا

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینوي او یا کبنت وکړي او بیا له دغې ونې او کبنت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخورې، په ربښتیا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب يې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت

د زيات شمېر ژوو ژوند په کرنې او زراعت پورې تړلی دی او بې له شکه هر ډول کرنه او زراعت د انسان په پایښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغېزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو پر مهال ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه او چاپیریال زرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوي او اکسیجن تولیدوي.

هر ډول مېوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاوو څخه دي، د کرکيلې له لارې راځي کرکيلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازمو گټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تملونونه زېږولي دي. نن هم چې کومو هېوادونو کرنې او مالدارۍ ته شا کړې، د لوږې له خطر او د ژوند د چاپیریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له گواښ سره مخامخ دي. څرنگه چې کرنه او د چاپیریال شینوالی د تمدن له اړینو بېلگو څخه دي، نو له دې امله د پیغمبر ﷺ په تعلیماتو کې ځانگړی مقام لري.

زده کوونکي دې په ډله ییزه توگه د ونو کښینولو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف گټې

۱. د چاپیریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپیریال هماغه دی چې خورا سمسور وي، ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکینو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کوونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپیریال هغه وخت جوړیدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانگړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښنولو ارزښت: نیالگيو کښنولو او کرنې ته پاملرنه یوازې د معاصرې زمانې غوښتنه نه ده، بلکې اسلام لاله پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانگړې پاملرنه کړې. **۳. د کرنې اهمیت:** کرنه د ژوند د تامین او له لوړې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلگه ده؛ ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانگړې دستورونه ورکړي ترڅو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندگانو ته نه بلکې ټولو ساکینو ته ورسېږي او له دې لارې د ثواب مستحق وگرځي.

۵. د غذايي توکو برابرول ثواب لري: څرنگه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري، همدارنگه د یو الوتونکي او یا ژوي لپاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، د کروونکي لپاره به یې ثواب وي.

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپیریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونه

۱. د حديث شريف راوي معرفي كړئ.
۲. د حديث شريف لنډه معنا بيان كړئ.
۳. د حديث شريف گټې ذكر كړئ.

کورنی دنده

۱. د لوست حديث له معنا سره حفظ كړئ.
۲. د چاپيريال خرابولو د ضررونو په باره كې يوه لنډه مقاله وليكئ.

دویم لوست

په پلورلو کې رښتیا ویل

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَنَتْهُ صَاحِبُهُ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَإِذَا طَعَامٌ رَدِيٌّ، فَقَالَ: ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ، وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). مسند أحمد.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رضي الله عنه د عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ. د فقهانو او علماوو اصحابو له جملې څخه دی.

معناوي

بنايسته کړی يې و
خراب
وپلوره
چا چې له مور سره دوکه وکړه
له مور څخه نه دی.

لغتونه

۱. حَسَنَتْهُ:
۲. رَدِيٌّ:
۳. بَعَّ:
۴. فَمَنْ غَشَّنَا:
۵. فَلَيْسَ مِنَّا:

د حدیث شریف اجمالی معنا

د عبدالله ابن عمر رضی اللہ عنہما څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم د غلې د پلورونکي تر څنګ تېر شو چې غله یې (بیرودونکو) ته بڼایسته کړې وه. (بڼې او وچې دانې یې د ډیرۍ له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې، خو لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې). پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم خپل لاس مبارک ورننویست، کړ وې لیدل چې لمدې او خرابې دانې یې لاندې پټې کړي دي، نو ورته یې وفرمایل:

بڼه غله بيله او خرابه بيله وپلوره او پوه شه چې څوک مور ته دوکه راکوي له مور (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خوبونو څخه دي، چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي، د اړیکو د خرابوالي او جگړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي، د وگړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي، اقتصادي چارې کمزورې کوي، د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چېرې له صداقت څخه کار واخیستل شي، سوداګر بڼه سامان وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري، نو الله تعالی به یې د خپلو بندگانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې به یې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منی له تشوېشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

په معاملاتو او سوداګرۍ کې باید دوکه او تېرايستنه ونکړو؟

د حدیث شریف گټې

۱. **د بازار کنترول:** لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نژدي چې د چل، دوکې او تېرايستې له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو د وټوالی:** هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فريب او دوکه بد گڼل:** اسلام چې د عدالت، انصاف، رېښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی، له فريبکار او هغه انسان څخه چې ټولنيزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي، دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. پر شفاییت او رېښتینولۍ ولاړ اقتصاد

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادلې او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول له انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خورلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي. له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي له دوکې او فريب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فريب له ضررونو څخه خبر کړي.

آرزونه

۱. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بيان كړئ.
۲. دوكه په ټولنه كې كومې ناوړه پايلې رامنځته كوي؟ واضح يې كړئ.
۳. د حديث شريف له گټو څخه درې گټې وليكئ.
۴. لاندې كلمې معنا كړئ:
  - أ. حَسَنُهُ.
  - ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ.
  - ج. فَمَنْ غَشَّنَا.

كورنۍ دنده

۱. دغه عبارت حفظ كړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا).
۲. له لاندې عنوانونو څخه يو عنوان غوره او د هغه په هكله يوه مقاله وليكئ، چې له پنځو كرنو څخه كمه نه وي:
  - أ- په معاملو كې د فريبكارۍ ضررونه.
  - ب- په ټولنيز ژوند كې د دوکې ضررونه.
  - ج- په ازموينه كې دوکه (نقل) كول.

دریم لوست

د گاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُنِي)). متفق عليه.

د کلماتو معنا

- ۱- مَازَالَ: تل.
- ۲- الجار: گاونډی.
- ۳- ظَنَنْتُ: گومان مې وکړ.

د حدیث شریف اجمالی معنا

له حضرت عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله وفرمایل: تل به جبرئیل علیه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته دگاونډي په هکله توصیه کوله، تردې چې مافکر وکړ، چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعنې د یو چا له مړینې وروسته به یې گاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت

انسان په خپل ژوند کې پر مور، پلار، اولادونو او دوستانو سربېره له گاونډیو سره هم ځانگړې اړیکې لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او بڼادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي گاونډیان دي، که د چا اړیکې له خپلو گاونډیانو سره نیکې وي، له ډېرو خواوو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو څخه به گټه اخلي.

او له گاونډیانو سره د اړیکو د خړېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي. له گاونډیو سره د اړیکو بڼه والی په خپلو کې د حقوقو په رعایت کولو پورې تړاو لري، بناءً پیغمبر ﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د گاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

خرنگه کولی شو د خپلو گاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف گټې

۱. **د وارث پر ځای د گاونډي دریدل:** گاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د گاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده، چې گاونډی سره له دې چې میراث نشي ورای، خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي، برابر دی.

۲. **د گاونډي پر حقوقو زیات ټینگار:** د اسلام گران پیغمبر ﷺ فرمایي: جبرئیل ﷺ د الله تعالی په امر ما ته تل د گاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبر ﷺ اړیکې:** جبرئیل ﷺ د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبر ﷺ ته به یې وحې راوړله او د دیني کارونو په ورزده کړه کې یې د پیغمبر ﷺ استاذي او ملگرتیا کوله.

۴. گاونڊي ته د هر ډول تکليف له رسولو څخه ځان ساتل: که چېرې انسان له گاونډي سره مرسته نشي کولای، نو لږ تر لږه گاونډي ته له ضرر رسولو څخه بايد ډډه وکړي، په بل حديث شريف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه گاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالٌ.

۲. يُوصِيْنِي.

۳. ظَنَنْتُ.

۴. سَيُورُهُ.

۲. د حديث شريف اجمالي معنا ووياست.

۳. د حديث شريف گټې ووياست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتنی لوست حديث شريف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. له لاندې موضوعاتو څخه په يوه موضوع کې يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کړنو څخه کمه نه وي.

أ- د گاونډي حقوق.

ب- گاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- گاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنگوالی.

گاوندې ته د تکلیف رسولو گناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ. قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند أحمد.

د راوي پيژندنه

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندې شهرت لري. د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشریف راوړ او د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملتيا يې غوره کړه. پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت کړي دي او د هجرت په (۷۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

د پوره ايمان خاوند کيدای نشي.	۱- لَا يُؤْمِنُ:
گاوندی.	۲- الْجَارُ:
د هغه له ضرر څخه.	۳- بَوَائِقُهُ:

د حدیث شریف اجمالی معنا

له حضرت ابوهریره رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم وفرماییل: په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی. صحابه وو وویل: څوک یا رسول الله؟ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم وویل: هغه څوک چې گاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت

ټولنه د وگړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي. که چېرې د کورنیو او کلیو وگړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوبښن وکړي چې هېچا ته یې کوم ضرر ونه رسېږي، په ځانگړي ډول هغه څوک چې ورسره گاونډیتوب لري، که هغه د کور او کلي گاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای، ځکه چې دغه ټول گاونډیان شمېرل کېږي، په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر ژر حل کېږي. په همدې بناء د اسلام مقدس دین د گاونډي احترام لازم گرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف گټې

۱. **گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینگار په خاطر یې د الله تعالى په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او وېې فرماییل: ((وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ...)) چې دا گاونډي ته د ضرر رسولو د گناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره له دې چې د ((لَا يُؤْمِنُ)) عبارت له مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د گناه په کولو کافر و نه گڼي، علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف له نص څخه څرگنده معلومېږي چې گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه ده.**

۲. **نورو ته د دې گناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې گناه له لوی والي څخه خبر نه وي، گاونډیانو ته په ضرر نه رسولو کې کومه ځانگړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي، چې د دې گناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاگه بیان کړل شي او که چېرې خلک د دې گناه له لوی والي څخه خبر شي، نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.**

په ټولگي کې په گروپي شکل گاونډي ته د ضرر او تکليف رسولو ځينې مثالونه ووياست.

- ۱- د حديث شريف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول يې څرگند کړئ.
- ۲- د گاونډيو ځينې حقوق بيان کړئ:
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ:
  - أ- لَا يُؤْمِنُ:
  - ب- الْجَارُ:
  - ج- بَوَائِقُهُ:

کوم شيان د گاونډي د ضرر او تکليف لامل گرځي؟ پدې اړه پنځه کرښې مقاله وليکئ.

پنجم لوست

کینه لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ). رواه أبو داود.

د کلماتو معنا

- ۱- الحَسَدَ: (له نورو څخه د نعمت د زوال هیله).
- ۲- إِيَّاكُمْ: ځان وساتئ.
- ۳- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: بښگڼې خوري (له منځه یې وړي).
- ۴- الْحَطَبَ: لرگي.

د حدیث شریف معنا

له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی چې نبی کریم صلی الله علیه و آله وفرمایل: د کینې له بیماری څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه د سړي نیک عمل داسې خوري (له منځه وړي) لکه اور چې لرگي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت

د اسلام سپیڅلي دين مسلمانانو ته په مينې، ورور گلوۍ، مرستې او يووالي امر کړې دی او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل گرځي، منع کړې ده. دا چې کینه او حسد د بدگوماني، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی، پیغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلي ده.

حسد څه ته وايي؟

حسد دا دی چې يو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو يې د خدای احسان نه لورېږي.

غبطه څه ته وايي؟

غبطه دي ته وايي چې يو څوک د نورو د نعمت په خیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي، چې دا يو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه

ا- حسد مینه، ورور گلوي او بڼېگنې چې ایماني غوښتنې دي، له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل گرځي.

ب- حسد د حسد کوونکي د زړه ناولتیا څرگندوي، ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته يې خوښوي، نورو ته يې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا اراموي، ځکه چې حسد کوونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلاڼي ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي را کړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په گوته کړئ.

د حدیث شریف گټې

- ۱- د حسد حرام والی: پیغمبر ﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
- ۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد سربیره پردې چې لویه گناه ده، د حسد کوونکي نورې نیکي هم له منځه وړي.

ارزونه

- ۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. إِيَّاكُمْ:
ب. يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبِ:
- ۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
- ۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

- ۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

شپږم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «رَضَا اللهُ فِي رَضَاِ الْوَالِدَيْنِ، وَسَخَطُ اللهِ فِي وَسَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الإيمان.

د راوي پيژندنه

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه دی، نسب يې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي. دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي او د هجرت په (۶۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

رَضَا اللهُ: د الله تعالى خوښي.
سَخَطُ اللهُ: د الله تعالى قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی، چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالیٰ خوښي د مور او پلار په خوښۍ او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حدیث شریف حکمت

الله تعالیٰ د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې گالي، دوی شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د برابرولو په هڅه کې وي، له دې امله د الله تعالیٰ په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړي دی، همدا راز رسول الله ﷺ په دې حدیث شریف کې هم د الله تعالیٰ له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار له حقونو سره یو ځای ذکر کړي دی، آن تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالیٰ د حق پر ځای کول گڼلي دي.

له مور او پلار سره نېکي کول

له مور او پلار سره نېکي باید د دوی په ژوند او هم د دوی له مرگ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نېکۍ، مهربانۍ، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوی اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسي، د دوی د اړتیاوو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه درېغ ونه کړي، دوی دواړه پر خپلې مېرمنې او اولادونو وړاندې وگڼي، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړي چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړي، په نامه سره یې یاد نه کړي، د دوی له مرگ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړي، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوي او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړي.

د حدیث شریف گټې

۱- د مور او پلار د خوښۍ د تر لاسه کولو فرضیت: څرنگه چې د الله تعالیٰ خوښي د مور او پلار په خوښۍ پورې تړلې ده او د الله تعالیٰ خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي، نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو صحابي غوښتل چې په جهاد کې گډون وکړي، نبی کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دې ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي کریم ﷺ ورته وفرمايل: (ولاړ شه د هغوی خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنگه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نیکمرغي او بریالیتوب او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختی او ناکامی لامل گرځي.

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښی او هغه کارونه چې د دوی د غوسې لامل گرځي، په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْنِ:

ب. رَضًا:

ج. سَخَطُ:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوی تر ژوند پورې تړلي دي؟

دغه عبارت «رِضًا لِلَّهِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» له معنا سره حفظ کړئ.

موږ څرنگه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

د حديث شريف حكمت

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي، د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لويې قربانۍ ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حديث شريف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله عليه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زيات خدمت او بڼه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکليفونه چې مور يې د خپل اولاد په وړاندې گالي عبارت دي له:

۱- د حمل تکليفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکليفونه گالي او د خپل بدن د هاپوکو او وينې شيره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکليفونه: د ولادت تکليفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د شيدو ورکولو د وخت تکليفونه: مور د خپلو غوښو او هاپوکو زېښل شوي څيزونه خپل ماشوم ته د شيدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي، له هغه سره مينه کوي په خدمت يې نه سترې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي او دې ته سترگې په لاره وي چې ماشوم يې سالمه وده وکړي.

مور د اميدوارۍ په وخت کې ډېرې زياتې ستونزې گالي، د زېږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاوونو تيرېږي، د شيدو ورکولو او تربيه کولو پر وخت ډېرې ستونزې گالي او د خپل ماشوم د ارامۍ لپاره له خپلو ډېرو آراميو څخه تيرېږي، له همدې امله دغه حديث شريف د خدمت او بڼه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زيات او مخکې ذکر کړی دی.

د حديث شريف گټې

۱- **د مور غوره والی او مخکې والی:** مور او پلار دواړه په خپل اولاد زيات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلايلو په رڼا کې ډېر زيات حقونه او ځانگړی مقام لري اولاد بايد د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهربانۍ ته زياته پاملرنه وکړي.

۲- **د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټينگار:** ځکه چې نبي کریم ﷺ مور درې ځلې ذکر کړې او په څلورم ځل يې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زياته د نېکۍ حقداره ده.

ارزونه

- ۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:
مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ
بِحُسْنِ صَحَابَتِي:
۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.
- ۳- نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينگار کړی دی؟

کورنی دنده

- ۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.
- ۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي، چې له پنځو کړبنو څخه کمه نه وي.

په اسلامي شريعت کې معاملات (۱)

اسلامي شريعت لکه چې د عقايدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښوونې لري، د معاملاتو (راکړې ورکړې) په هکله يې هم ځانگړي احکام او آداب وضع کړي دي، ترڅو خلک خپل معاملات په عدل، رښتونولي او له درغلي او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو له شرعي احکامو څخه خبر وي، روا او ناروا وپيژني او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادايو او احکامو په پام کې نيولو سره معامله کول اجر او ثواب لري او د انسان په مال کې د برکت وسيله گرځي.

په اسلامي شريعت کې د معاملاتو ځانگړتياوې

- د نورو خلکو شتمنيو ته احترام او پر هغو باندې له تېري نه ځان ساتل.
- د حلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات يوه وسيله ده.
- نيک اخلاق لرل.
- خپله گټه او د نورو گټې په پام کې نيول.
- په معامله کې صدق او رښتينولي.
- په معامله کې له دروغ ويلو څخه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضايست.
- په معامله کې وضاحت او بيان.
- له هرې هغې کړنې څخه ډډه کول، چې د شخړې لامل گرځي.
- له تگي او دوکې څخه ډډه کول.
- له بي عدالتي، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداگري) آداب

مسلمان سوداگر بايد لاندې آداب په پام کې ولري:

- ۱- د پلورلو او پيرودلو په شرعي احکامو پوهيدل.
- ۲- له هر ډول درغليو څخه ځان ساتل.

۱- معاملات د معامله جمع ده، معامله په لغت کې راکړې ورکړې ته وايي او په اصطلاح کې هغه مالي تړون دی، چې د هغه په مقابل کې عوض اخيستل کيږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰۴.

- ۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وگټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.
- ۴- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تیره په ناحقه قسم کول.
- ۵- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.
- ۶- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.
- ۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات ادا کول.
- ۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې ریښتینولي په پام کې نیول.
- ۹- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عیبونه بیانول.
- ۱۰- د خلکو گټې باید په پام کې ونيول شي او د هغه څه له خرڅولو څخه ډډه وکړي شي چې خلکو ته په کې زیان رسېږي، لکه: شراب او نور مخدره او نیشه یي توکي.

د ریښتیني او امین تاجر غوره والی

له ابو سعید خدری رضی الله عنه څخه روایت دی، چې نبی کریم صلی الله علیه و آله وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ} ^(۱)

ترجمه: ریښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو او شهیدانو سره په جنت کې یو ځای وي.

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

- ۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانگړتیاوې بیان کړئ.
- ۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.
- ۳- د ریښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

ستاسو په نظریو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې له لسو کړنښو څخه کمه نه وي.

۱- المستدرک للحاکم ۷/۲.

نهم لوست

د بیعی فقهي اصطلاحات (۱)

مخکې له دې چې د بیعی مسائل په تفصیل سره وڅیړو، مناسبه ده چې ځینې هغه اصطلاحات چې د بیعی په بحثونو کې تکرارېږي وپېژنو، تر څو د مطالبو او موضوعاتو پوهیدل راته اسان شي.

بیع

د خرڅوونکي او اخیستونکي په رضایت د یو مال په بل مال بدلولو ته بیعه وایي.

بایع

بایع: پلورونکی (خرڅوونکی).

مُشتری

مُشتری: اخیستونکی.

ایجاب

ایجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ویل کېږي، لکه چې خرڅوونکی داسې وویي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبول

قبول هغه دویمه خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ویل کېږي، لکه د پورتنی مثال په ځواب کې چې اخیستونکی وویي: ما په لس افغانۍ واخیست.

عقد

په لغت کې تړلو ته وایي او په اصطلاح کې له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر مینځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بایع او مشتری تر مینځ د بیعی تړون.

مال

مال هغه شی دی چې قیمت ولري او د تبادلې او ملکیت قابل وي.

مُتَقَوِّم مال

متقوم مال هغه مال دی چې شرعاً قیمت ولري او گټه اخیستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُولٌ

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه: نغدې پیسې، جامې

او داسې نور.^(۱)

غَيْرِ مَنْقُولٍ (عَقَارَات)

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه:

کورونه، ځمکې او باغونه.^(۲)

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو له بل څخه پوښتنی وکړئ.

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

أ- ایجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیرئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد کولو لپاره کېږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره

ترسره کېږي. ( )

۳. بیعه: په گټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کېږي. ( )

د درس اصطلاحات په لنډه توگه ولیکئ.

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۲- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

لسم لوست

د بیعی فقهي اصطلاحات (۲)

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې تکرارېږي، ځینې نور یې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه

هغه جنس ته ویل کېږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کېږي او په بیعه کې اصلي موخه وي.

ثمن

هغه مال ته ویل کېږي چې د مبیعی په مقابل کې واقع کېږي او غالباً نقود او پیسې وي.

نقود

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو او سپینو زرو ته ویل کېږي، خو اوس پیسې هم د نقودو په نامه یادېږي، کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالېږي، لکه: بانک نوټونه او فلزی پیسې.

کیلي

کیلي هغه شیان دي چې په پیمانې کولو سره معلومېږي، لکه: پترول، اوبه او داسې نور مایعات. (اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومېږي، لکه: سره زر، سپین زر، غوښه، د سوځولو لږګي او داسې نور، (اوس د دې رایج واحد ګرام او کیلو ګرام دی).

عددي

عددي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومېږي.

ذري

ذري هغه شیان دي چې اندازه یې د طول په واسطه معلومېږي، لکه: ټوکرونه. (په اوسني زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی.)

مشاع

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه د (فیصدي او یا نصف، ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه: سهامی شرکتونه، میراثي مالونه چې تقسیم شوي نه وي.

مثلي

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیدا کیږي او ډېر توپیر سره نه لري، لکه: غنم، اوربشې او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کې ډېر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقارب عددي شیان.

قيمي

قيمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازار کې سره متفاوت وي او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري، لکه: اسونه، پسونه، غواگانې او داسې نور.

مُتَقَارِبَ عَدَدِيَّات

دا هغه شیان دي چې په بازار کې په شمېرلو خرڅیږي او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلياتو څخه گڼل کیږي، لکه: هگي، چارمغز او داسې نور.

مُتَفَاوَتَ عَدَدِيَّات

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډېر توپیر موجود وي، دا ټول له قيميّاتو څخه شمېرل کیږي، لکه: کدو، هندواڼه او داسې نور.

له متقاربو عددي شیانو څخه د پنځو او له متفاوته عددي شیانو څخه د شپږو نومونه واخلئ.

ارزونه

دلاندي اصطلاحاتو فرق بيان كړئ:

۱. مشاع او غير مشاع مال.
۲. متقارب عدديات، او متفاوت عدديات.
۳. مثلي او قيمي.
۴. كيللي او وزني.
۵. ذرعي او عددي.

دلاندي صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه كېږدئ:

- ۱- مشاع مال: هغه مشترك مال دی، چې ويشل شوی نه وي، خو د هر شريک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )
- ۲- متقارب عدديات: هغه د شميرلو وړ شيان دي چې د افرادو تر مينځ يې په قيمت کې توپير وي. ( )
- ۳- مبيعه: هغه شي ته ويل کيږي چې په بيعه کې اصلي مقصود وي. ( )

کورنی دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توگه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د بیعی فقهي اصطلاحات (۳)

په تیرو دوو لوستونو کې مو ځینې هغه فقهي اصطلاحات وپېژندل، چې په بیعه کې تکرارېږي، پاتې نور به یې په دې لوست کې وپېژنو.

رُكْنُ الْبَيْعِ

د بیعی رکن: ایجاب او قبول دی چې د عقد په صیغه هم ورڅخه تعبیر کېږي.

ثَمْنٌ مَسْمُومٌ

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په خرگنده توگه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار د نرخ مطابق وي او یا له هغه سره توپیر ولري.

قِيَمَتٌ

قیمت د یوه شي حقيقي ارزښت دی.

تَأْجِيلٌ

د دین (پور) مُعَلَّقٌ کول او تر معلوم وخته یې ځنډول.

تَقْسِيطٌ

په متعددو قسطونو د یوه مبلغ تسلیمول.

دَيْنٌ

دین (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتېږي (ورپه غاړه کېږي)، لکه یوه اندازه پیسې چې څوک له چا څخه پور واخلي.^(۱)

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)

غَبْنِ فَاحِش

له خپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د يوشې خرڅولو ته ويل کېږي، د مثال په ډول، د يو کيلو گاز مروج قيمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او يو پلورونکی يې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.^(۱)

أ- لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قيمت.

۳- تاجيل.

۴- بايع.

۵- مشتري.

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱- تقسيط: د دين (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول. ( )

۲- دين هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ( )

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي، چې يو له بل سره راکړه ورکړه ولري، خو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي، د فقهي کتابونو دغه چارې د بيعې تر عنوان لاندې بيان کړي دي.

د بيعې تعريف

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کېږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.^(۱)

د بيعې حکم

د بيعې په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او د بايع ملکيت په ثمن کې ثابتېږي.

د بيعې رکن

د بيعې رکن ايجاب او قبول دی.

د بيعې د تړون ليارې

د بيعې تړون په دوو طريقو سره تر سره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. او کله د عمل او کرني له لارې.^(۲)

د خبرو له لارې بيعه کول

هغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله تر سره شي.

۱- فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۲- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱) - تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵) - العناية شرح الهداية - (ج ۸ / ص ۳۶۸)

بيعه په فعل سره يا د تعاطی بيهه^(۱)

دا بيهه په عملي راكړه وركړه باندې تر سره كېږي، كه څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لكه: د ډوډۍ پلورونكي مخ ته يو څوك د ډوډۍ مروج قيمت رډي او يوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

د لفظ د ويلو په ځای په وركړې سره د بيهې څو مثالونه ووياست او همدا راز د بيهې تړون عملات تمثيل كړئ.

لاندي پوښتنو ته ځوابونه ووياست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بيان كړئ.

۲. د بيهې حكم څه دی؟

۳. د بيهې ركن څه دی؟ او په څه شی بيهه ترسره كېږي؟

لاندي جملې په مناسبو كلمو بشپړې كړئ:

بيعه په لغت كې: ..... او شرعاً: .....ته وايي.

د دې لوست عمده ټكي په خپلو كتابچو كې وليكئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بيعي شرطونه

وروسته له دې چې د بيعې له تعريف او د ترسره كيدلو له څرنگوالي سره آشنا شوو، غواړو چې د بيعې شرطونه وپيژنو، ځكه د شرط پاتې كيدل د بيعې د صحت مانع گرځي او د شرايطو مراعاتول د شخړو مخنيوي كوي.

شرط په لغت كې: علامې او نښې ته وايي.^(۱)

په اصطلاح كې: شرط دې ته ويل كېږي چې د هغه په وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي او له هغه څخه پرته نه ترسره كېږي، لكه اودس چې د لمانځه لپاره شرط دی.^(۲)

د بيعي شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.^(۳)

۲. د نفاذ شرطونه.^(۴)

۳. د صحت شرطونه.

۴. د لزوم شرطونه.^(۵)

لومړی

د انعقاد شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. عقد كوونكی باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د ليوني او ناپوهه كوچني، چې د ښه او بد تمیز نه شي كولاى، عقد نه صحيح كېږي.

۱- العناية شرح الهداية - (۱ / ۴۱۴)

۲- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲۴۲)

۳- درر الحکام شرح مجلة الأحكام - (۱ / ۹۲)

۴- درر الحکام شرح مجلة الأحكام - (۱ / ۹۵)

۵- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)

۲. عقد کوونکی باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنې په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای چې هم خرڅوونکی او هم اخیستونکی اوسي، ځکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کېدلای.^(۱)
۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی، دا بیعه نه تر سره کېږي، لکه بايع چې ووايي: ما دغه کتاب په لس افغانی در باندې خرڅ کړ او مشتري ووايي: ما هغه قلم په لس افغانی درڅخه واخیست.
۴. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې فی الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي، پر هغو الفاظو بیعه نه منعقده کېږي. لکه چې ووايي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم او یا دا چې اخیستونکي ووايي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.
۵. د متعاقدينو د بیعي د مجلس یو والی: له د متعاقدينو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کېږي.
۶. د مبيعې شتون: مبیعه باید شتون ولري، له دې امله د هغه شي خرڅول چې موجود نه وي، نه ترسره کېږي، لکه د هغې میوې بیعه چې تر اوسه یې گل نه وي ښکاره کړی.
۷. مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله د شرابو او خنزیر بیعه د مسلمان لپاره نه صحیح کېږي.
۸. مبیعه باید د پلورونکي ملکیت وي.
۹. مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، د هغه شی بیعه نه منعقده کېږي، چې بايع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغې خرڅول.

زده کوونکي دې په گروپي ډول د بيعې د شرطونو په هکله يو له بل سره د بنوونکي په مرسته مباحثه وکړي.

دويم

د نفاذ شرطونه

۱. ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملک او مال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي.^(۱)

آ- د نیابت له لارې: چې د مال یا حق خاوند د ځان پر ځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.

ب- د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع له خوا چاته ورکړ شوی وي، لکه د پلار ولایت د کوچني زوی په ملک کې.

۲. په مبیعه کې باید له بايع پرته د بل چا حق نه وي.^(۲)

دریم

د بيعې د صحت شرطونه

۱. بیعه باید په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووايي: (دغه قلم د یوې ورځې لپاره خرڅوم) دغه بیعه نه صحیح کېږي.

۲. مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بايع ووايي: (له رمې څخه مې یو پسه درباندي خرڅ کړي) او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بايع مشتري ته داسې ووايي: (دا آس مې درباندي خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده.

۴. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلاً ووايي: (دغه کور درباندي په دې شرط خرڅوم چې

۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲۶۵)

۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

هغه په کرایه ورنه کړې).

۵. بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي، بناءً د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور ورباندې شوی وي) بیعه فاسده ده.^(۱)

څلورم

د بیعی د لزوم شرطونه

یوه بیعه هغه وخت لازمهږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي اینودل شوی او که اینودل شوي وي، هغه به بشپړ شوي وي.^(۲)

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بیعی شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ.
۲. د بیعی د انعقاد شرطونه وویاست.
۳. د بیعی د نفاذ شرطونه کوم دي؟
۴. د بیعی د صحت شرطونه بیان کړئ.

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳) - البحر الرائق - (۵ / ۲۸۲)

۲- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۴۳)

خوارسم لوست

د بیعی ډولونه (۱)

بیعه گڼ ډولونه لري او هر ډول یې ځانگړی حکم لري، نو اړینه ده چې بیعه د حکم له پلوه وپيژنو.

د بیعی ډولونه

بیعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحه نافذه لازمه بیعه^(۱)

دا هغه روا بیعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم یې: له تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکیت په کې ثابتیږي.^(۲)

۲. صحیحه نافذه غیر لازمه بیعه

دا هغه روا بیعه ده چې د کوم چا حق ورپورې تړلی نه وي، خو له خیارونو څخه پکې یو خیار، شرط گرځول شوی وي.

حکم یې: په دې صورت کې مبیعه د باع (پلورونکي) له ملکیت څخه نه خارجېږي او د مشتري په ملکیت کې تر هغه نه داخلېږي، تر څو چې خیار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحه موقوفه بیعه

دا هغه بیعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه یو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کیدل د اصلي مالک په اجازې پورې تړلی دي.^(۳)

۴. فاسده بیعه

دا هغه بیعه ده چې د اصل له مخې صحیحه وي، خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۱- صحیحه بیعه هغه بیعه ده چې په روا توگه، د ایجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال سره ترسره شي او اثر (ملکیت) یې په مبیعه او ثمن کې څرگند شي.

۲- درر الحکام شرح معجزة الأحکام - (۹۵ / ۱) - رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۳- شرح المعجزة الأتاسي: ۳۴۳ - بدائع الصنائع - (۱۱ / ۴۹۴) - البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

د فاسدې بيعې حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکیت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبيعې او ثمن په قبض کولو سره ملکیت ثابتېږي، خو متعاقدين هر يو کولای شي چې بيعه فسخه کړي، خو فساد لرې او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت او يا کوم بل داسې شرط کيښودل چې د بيعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيعه

دا هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:
أ- د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليونې بيعه، يا د داسې ماشوم بيعه چې د ښه او بد تميز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيعې حکم: په باطله بيعه کې ملکیت نه ثابتېږي.^(۱)

زده کونکي دې په پنځو ډلو وویشل شي، بیا دې هره ډله د بيعې د لاندې ډولونو صورتونه بیان کړي:
۱- باطله بيعه. ۲- فاسده بيعه. ۳- نافذه لازمه بيعه ۴- نافذه غير لازمه بيعه. ۵- موقوفه بيعه.

۱. بيعه خو ډولونه لري؟

۲. نافذه بيعه کومه بيعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بيعه: دا هغه بيعه ده چې .....

۲. فاسده بيعه: دا هغه بيعه ده چې .....

د بيعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱- درر الحکام في شرح مجلة الأحکام - (۲ / ۳۱۰) - الجوهره النيرة.

پنځلسم لوست

د بيبي ډولونه (۲)

په تېر درس کې مو بيا د حکم له پلوه وپيژندله، اوس غواړو چې بيا د بيبي او بيا د ثمنو له نظره وپيژنو.

د مبيعي له نظره د بيبي ډولونه

بيعه د مبيعي له نظره په څلور ډوله ده:

۱ - **مطلقه بيعه:** مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو، لکه: سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې.

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کېږي او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کېږي.^(۱)

۲ - **د صرف بيعه:** دا د نغلو بيعه ده په نغلو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالداري، ډالريا نور واخيستل شي.

۳ - **مقايضه بيعه:** دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴ - **د سلم بيعه:** دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنا چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کېږي چې په ثمنوکې په عاجله (سمدلاسه) توگه او په مثن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توگه ملک ثابتېږي.^(۲)

فعاليت

د بيبي په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو له بل سره يې توپير په گوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيبي ډولونه

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده

۱. **مرا بعه:** په معلومه گټه باندې د مال پلورلو ته د مرا بچي بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ۴۵ كيلو اوږه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي او ووايي چې دغه وږه په ۱۰۰ افغانيو گټه

۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۲- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرخوم او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۲. **تولیه:** په خپل سر د یو شي خرڅولو ته د تولیې بیعه وایي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان.

لکه چې یو سړی ۴۵ کیلو اوږه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي او ووايي چې دغه اوږه په خپل سر خرڅوم او بيا يې په ۱۰۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۳. **وضیعه:** په معین تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضیعي بیعه وایي.

لکه په پورتنی مثال کې چې ووايي: زه دغه اوږه په ۱۰۰ افغانیو تاوان خرڅوم او بيا هغه اوږه په ۹۰۰ افغانیو خرڅ کړي.

۴. **مساومه:** دا هغه بیعه ده چې جانین په کې په یوه قیمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې او نقصان او یا د اخیستلو د قیمت ذکر پکې له سره نه کوي چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طریقې راکړه ورکړه کېږي. (۱)

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱- د مبيعې له نظره بیعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بیعه کومه بیعه ده؟

۳- د ثمنو له نظره بیعه په څو ډوله ده؟

۴- د مرايجې بیعه کومه بیعه ده؟

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. مقایضه بیعه: دا د جنس بیعه ده په جنس باندې. ( )

۲. د تولیې بیعه: په خپل سر د یوه شي خرڅولو ته د تولیې بیعه وایي. ( )

۳. د وضیعي بیعه: په معینه گټه باندې د مال پلورلو ته د وضیعي بیعه وایي. ( )

د بیعي اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نیولو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

شپار لسم لوست

خيار (د خيار شرط تعريف او احكام)

په بيهه كې د خلكو د ضرورت له مخې ځينې خيارونه روا گرځول شوي دي چې له دې جملې څخه مهم پكې خيار شرط، خيار رويت او خيار عيب دي، غواړو چې په دې لوست كې خيار شرط وپيژنو.

د خيار شرط تعريف:

په لغت كې: خوشولو، ټاكلو او واك لرلو ته وايي.
په اصطلاح كې: خيار شرط هغه واك او اختيار دى چې يو جانب او يا دواړه لوري يې د يوې معلومې مودې لپاره د بيهې د منلو او يا نه منلو په هكله د ځان لپاره ساتي.
البته خيار شرط هغه وخت ثابتيري چې د عقد په وخت كې يې ذكر وشي او جانين پرې اتفاق وكړي.

د رواوالي حكمت يې

خيار د خلكو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوى دى، خو خلكو ته د فكر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.^(۱)

د خيار شرط حكم

په شريعت كې خيار شرط ايسنودل جائز دي او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملكيت څخه نه خار جبري او د مقابل لورى په ملك كې نه داخليري تر څو خيار شرط شتون ولري.^(۲)

فعاليت

زده كوونكي دې د خيار د گټو او د مشروعيت په حكمت بحث وكړي.

۱- الفقه الإسلامی وأدلته - (ج ۴ / ص ۶۰۳) - العناية شرح الهداية - (۸ / ۴۴۶)
۲- درر الحکام فی شرح مجلة الأحكام - (ج ۱ / ص ۲۰۸) - الفقه الحنفی وأدلته ۲ - ۳۰ - العناية - (۸ /)

د خيار شرط موده

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري کولای شي د دريو ورځو او يا له دريو ورځو څخه کم خيار شرط کېږي، خو له درو ورځو څخه زيات وخت جواز نه لري. امام ابو يوسف او امام محمد رحمهما الله وايي: که چېرته يې يوه معلومه موده شرط کړي وي، که هغه له دريو ورځو څخه زياته هم وي جواز لري.

د خيار شرط ساقط کېدل اوله منځه تلل

په لاندې امورو سره خيار شرط ساقطېږي:

۱. کله چې د خيار شرط خاوند خپل اختيار له منځه يوسي، لکه چې ووايي: ما خپل اختيار باطل کړي، بيعه مې قبوله ده او ورباندې راضي يم.
۲. د خيار د خاوند له خوا داسې کړه تر سره کول، چې د خيار په له منځه وړلو او د بيعې په قبلولو دلالت وکړي، لکه: په کور کې اوسيدل، يا د بل ميشته کول، يا د هغه خرڅول.
۳. د ضرورت له مخې د اختيار له منځه تلل، لکه د اختيار د خاوند مړينه.^(۱)
۴. د خيار د مودې پای ته رسيدل.

په خيار شرط باندي د بيعې د فسخه کولو شرطونه

۱. د عقد فسخه کول به د خيار شرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خيار خاوند عقد فسخه نه کړي، په دې صورت کې عقد لازمېږي.
۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندي خبر وي.^(۲)

۱. له خيار شرط څخه مطلب څه دی؟
۲. خيار شرط کله ساقطېږي؟
۳. د خيار شرط موده څومره ده؟
۴. په خيار شرط باندي د بيعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

د خيار شرط په هکله يوه مقاله وليکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (۶۱۲/۴) بحواله البدائع: ۲۶۷-۵/۲۷۲، المبسوط: ۴۲-۱۳/۴۴، فتح القدير: ۱۱۷-۱۲۵، الدر المختار: ۴/۵۲، ۵۷.

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (۶۱۱/۴) بحواله البدائع: ۲۷۳/۵، تبیین الحقائق: ۴/۱۸.

اوولسم لوست

خيار رؤيت

په تير لوست کې مو خيار شرط وپيژاند، په دې لوست کې غواړو خيار رؤيت وپيژنو.

خيار رؤيت:

رؤيت په لغت کې: ليدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د ليدلو په وخت کې مشتري ته د بيعې د منلو او نه منلو واک وركولو ته خيار رؤيت وايي.

البته خيار رؤيت هغه وخت ثابتېږي، چې مشتري د اخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلى.

د خيار رؤيت د ثبوت وخت

مشتري چې مال وويني په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتى که مشتري مخکې له ليدلو بيعه قبوله کړي بيا هم بيعه نه لازمېږي او خيار هم نه ساقطېږي.

د خيار رؤيت حکم

مشتري د مال د ليدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او يا يې قبوله کړي.^(۱)

د خيار رؤيت احکام

۱. که د خيار رؤيت خاوند هغه شى خرڅ کړي چې ليدلى يې نه وي، نو خپل اختيار له لاسه وركوي.
۲. څوك چې د خيار رؤيت خاوند وي او مړ شي، خيار يې باطل گرځي او وارثانو ته يې نه انتقالېږي.^(۲)
۳. خيار رؤيت معين وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي تر څو چې يې باطلوونكى او له منځه وړونكى سبب پيدا نه شي.
۴. د وكيل ليدل كې مې د مشتري د ليدلو په څېر وي، نو كوم شى چې وويني هغه بيرته نشي گرځولای مگر دا چې كوم عيب ولري.

۱- تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۲- الكتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۵. که چاکوم شی پخوا لیدلی وی او بیایې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی په خپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی وي په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.^(۱)

د خیار رؤیت گټې په انفرادي او یا گروهی توگه بیان کړئ .

۱. خیار رؤیت څه ته ویل کېږي؟
  ۲. خیار رؤیت کله ثابتېږي؟
  ۳. د خیار رؤیت حکم څه دی؟
- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کېږدئ:
۱. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلېږي. ( )
  ۲. خیار رؤیت موقت نه دی او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )
  ۳. د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

اتلسم لوست

خيار عيب

د خيار شرط او خيار رؤيت له پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خيار عيب وپېژنو.

د خيار عيب تعريف:

د مشتري (اخيستونکي) هغه خيار ته ويل کېږي چې له امله يې عيبجن مال (مبيع) بېرته بايع (د مال څښتن) ته رد کولای شي.^(۱)

د مشروعيت حکمت يې

بايع او مشتري يو پر بل دا حق لري چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاک مال ورکړي او که يو بل ته عيب جن شي ورکړي، نو شريعت ورته د دې اختيار ورکوي چې مال يې بيرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.^(۲)

د عيب پټول

په حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې په خپل ورور باندې عيبجن شي ويلوړي، مگر دا چې د هغه عيب ور په گوته کړي). او فرمايي: (که بايع او مشتري په بيعه کې صداقت وکړي او حقيقت بيان کړي، په دې بيعه کې به يې برکت واچول شي او که دروغ ووايي او عيب يې پټ کړي، نو د بيعې برکت به يې له منځه ولاړ شي).^(۳)

د خيار عيب حکم

د متعادلينو هر يو اړخ چې په مبيع يا ثمنو کې په عيب خبر شي، کولای شي چې هغه شي بيرته رد کړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه

۱. عيب بايد مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عيب له تسليمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پيدا شي، په دې صورت کې د خيار عيب واک نه لري.

۲. د هغه عيب په هکله مشتري او يا بايع ته د خيار عيب واک ورکول کېږي چې د عقد او قبض په وخت کې په هغه عيب خبر نه وي او که چېرې د عقد او يا قبض په وخت کې ورباندې خبر وي، نو بيا ورته خيار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتا ورباندې راضي و.

۳. مشتري بايد د عقد پر وخت کې له عيونو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چېرې يې له عيب سره مبيع

۱- البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۲- العناية شرح الهداية.

۳- تبیین الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵) - رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ - والحاكم والطبراني وأحمد .

قبوله کړې وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې ده په خپله خپل حق له منځه وړی دی. ^(۱)

د خیار عیب احکام

۱. که چېرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي، نو دی اختیار لري: که غواړي بیعه واخلي، نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې بیعه رد کولای هم شي، خو دا حق نه لري چې بیعه وساتي او د عیب په مقابل کې له بايع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني. ^(۲)

۲. که چېرته بیعه د مشتري په لاس کې عیجنه شي او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بايع سره د موجودیت په وخت کې و، نو مشتري دا حق لري چې له بايع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بايع له عیب سره په بېرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاگرد له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونۍ کې یو لیتر موبایل کموي، نو شاگرد دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی، نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايست:

۱. خیار عیب تعريف کړئ.
۲. د مشروعیت حکمت یې څه دی؟
۳. څه شی عیب بلل کېږي؟
۴. د خیار عیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب- د صحیح جملو په وړاندې دا (۷) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱. کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو له ساتلو سره د نقصان د غوښتنلو حق نه لري. ( )

۲. که مال د مشتري په لاس کې عیجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بايع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- العناية شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۲۷)

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۴ / ص ۶۱۵)

نولسم لوست

منعه شوې بيعې (باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحیحی او روا بیعی مو وپېژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بیعی هم وپېژنو، ناروا بیعی په درې ډوله دي: باطله بیعه، فاسده بیعه او مکروه بیعه.

د باطلې بیعی تعریف

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وایي.^(۱)

په اصطلاح کې باطله بیعه: هغه بیعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې یې خلل وي، لکه د لیوني او یا د کوچني ماشوم بیعه او یا دا چې مبیعه مال نه وي، لکه د خنزیر د غوښې پلورل.^(۲)

حکم یې:

په دې بیعه باندې ملکیت نه ثابتېږي. که مشتري (اخیستونکی) مبیعه قبض کړي وي او یا یې نه وي قبض کړي.^(۳)

د باطلې بیعی د احکامو توضیح:

- هر هغه شی چې د بیعی په رکن کې خلل رامنځ ته کړي، هغه باطلوونکی دی، لکه: په اوسنی زمانه کې د انسان خرڅول.^(۴)
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبیعه یې وگرځوي، دا بیعه باطله ده، ځکه چې دلته د بیعی رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

۱- البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۳۰) تبیین الحقائق (۱۰ / ص ۴۲۳). مختار الصحاح - (۱ / ۷۳)

۲- درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام - (ج ۱ / ص ۲۰۱) - تبیین الحقائق (۱۱ / ص ۵۶).

۳- مجلة الأحکام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۴۱)

۴- درر الحکام - (ج ۶ / ص ۲۴۹) - العناية شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۹۰). البحر الرائق (۲۱۱۶)

- په پیسوباندې د غیرمقوم مال لکه د خنزیر او شرابو اخیستل باطله بیعه ده، ځکه مقصد په بیعه کې د میعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخیستل کېږي. ^(۱)
- د بې خښتنه شي پلورل باطله بیعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، او یا په هوا کې د مرغې پلورل. ^(۲)

- أ- لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:
۱. باطله بیعه تعریف کړئ.
  ۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟
  ۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- هداية: ۵۳۱۳- مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷).
۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۲۴۱)

شلم لوست

اسلام ته ښکاره بلنه (دعوت)

د ښکاره بلنې پیل

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلي توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اوږدېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر ځورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرگنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ)) الحجر: 94

ژباړه: هغه څه به ډاگ کړه چې تاته پدې امر کېږي او له مشرکانو مخ واړوه.

د خپلوانو بلنه

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پیغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وايي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی يم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې موخوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه چې له خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړنو پوښتنه در څخه کېږي، یا به تل پاتې جنت ته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو، ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه يم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی يم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دين څخه زړه نه شم صبرولى.

ابولهب وويل: قسم په خداى ﷻ چې دا د شرم كار دى، مخكې له دې چې نور يې مخه ونيسي، تاسو د هغه مخنيوى وكړئ.

ابو طالب وويل: قسم په خداى ﷻ ترڅو چې ژوندى يم له هغه څخه به دفاع كوم.

د صفا غونډۍ پر سر

كله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پر سر وخوت او په لور آوازي نارې كړې: اى خلكو! پاڅېرئ راويښ شئ او ځان له دښمن څخه وژغورئ! لكه څرنگه چې قريش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول يو ځاى راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوى ته وفرمايل: كه چېرې زه تاسو ته ووايم چې د مكې د غرونو تر شا يولوى لښكر راغونډ شوى دى او غواړي چې پر تاسو يرغل وكړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوى وويل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتيا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله ﷺ وفرمايل: همدارنگه زه تاسې له يو يقيني راتلونكي عذابه وپروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بيا يې وفرمايل: اى بني كعبو! اى بني مره و! اى بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم يې هم واخيست او هغوى ته يې وويل: په ايمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ كولاى نه شم، مگر دا چې په دنيا كې له تاسو سره خپلوي ولرم او ښېگڼه درسره وكړم، خو په اخرت كې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم كولى.

د ابولهب غبرگون

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وويل: برباد او تباه شې، آيا تا موږ د دې لپاره راټول كړي يو؟ نو بيا دا آيت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (۱) مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (۲)) چې د ابو لهب پر دايمي هلاكت او تباهي څرگند دليل و، نازل شو.

له خپلوانو څخه د بلنې د پيل حكمت څه و؟ څرگند يې كړئ.

اسلامي دعوت سره د قريشو دښمني

قريشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات يې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دين مشري او گټې يې له لاسه ونه وځي، په مخالفت او ډېر سخت غبرگون لاس پورې کړي.

د دې لوست گټې:

- ۱_ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بايد د وخت د شرايطو او حالاتو سره سمون ولري.
- ۲_ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندويو او پلويانو شتون اړين دی.
- ۳_ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځينو مغرضينو مخالفت بايد د مياوسۍ او پښېمانۍ لامل نه شي.

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ رسول الله ﷺ د انذار آيت له نازلېدو وروسته تر هرڅه د مخه څه وکړل؟
  - ۲_ د صفا غونډۍ پر سر قريشو ته د رسول الله ﷺ د ويناوو مفهوم په لنډ ډول بيان کړئ.
  - ۳_ په اسلامي دعوت سره د قريشو د مشرانو د دښمني لامل څه و؟ څرگند يې کړئ.
- ب: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱_ د ((وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) آيت له نازلېدو څخه وروسته پېغمبر ﷺ خپلوان راتپول کړل او هغوی يې په ټولنيزه توگه اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۲_ پېغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پر سر د قريشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۳_ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پيل شوه. ( )

د لوست مطالب په لنډ ډول وليکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

یوویشتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زیاته موده نه وه تېره شوې چې قریش د یوې بلې غمیزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زایرینو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زایرین د جزیره العرب له مختلفو سیمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به ارومرو له هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوړونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتیاطي تدابیر ونیول شي، ترڅو د دې کار مخنیوی پرې وشي.

د ولید بن مغیره سره مشوره

د دې خبرې لپاره ټول ولید بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. ولید وویل: د محمد ﷺ په هکله باید په یوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونه کړو، ټولو وویل:

ته ښه وایي.

ولید وویل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به یې واورم.

هغوی وویل: موږ وایو چې محمد ﷺ کوډ گر دی.

ولید وویل: قسم په الله ﷻ چې هغه کوډ گر نه دی، موږ کوډ گران لیدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریش وویل: موږ به ووايو چې لېونی دی.

ولید وویل: هغه لېونی نه دی، موږ لېونیان لیدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه او نه بې ځایه خبرې کوي.

هغوی وویل: و به وایو چې شاعر دی.

ولید وویل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.

هغوی وویل: مور په دا ووايو چې ساحر دی.

وليد وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، مور ساحران ليدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په خېر نه دي.

د قريشو اتفاق پر دې چې محمد ﷺ ته ساحر ووايي

قريشو وویل: نو څه ووايو؟

وليد وویل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، رېښتینې، ژورې او ځانگې يې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وايئ له ډاگه بريښي چې خبره مو غلطه ده.

يوازې يوه خبره د ده په هکله ويلی شو او هغه دا چې ووايو: هغه ساحر دی.

داسې يو سحر يې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زويه، ورور له وروره، مېر له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او يو د بل دښمن يې گرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

وليد بن مغیره د وحی په هنداره کې

د وليد بن مغیره په هکله د مدثر سورت خو آيتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي. الله تعالی فرمايي: ((إِنَّهُ فَعَّرَ وَقَدَّرَ ۱۸ فَقَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۱۹ ثُمَّ قَاتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۲۳ فَفَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ۲۴))

ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه يې ولگوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لگولو دې دی تباہ شي، بيادې په دی اندازه لگولو تباہ شي. بيا ښه ځير شو، بيا يې تندى تريو او خوله يې کږه کړه، بيا يې شا کړه او لويي يې وکړه او وېې ويل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.^۱

د قريشو د دسيسې پلي کول

د دې لپاره چې قريش خپله دسيسه او توطئه په سمه توگه پلي کړي، نو زيات شمېر خلک يې وټاکل، ترڅو د کعبې شريفې زيارين پر محمد ﷺ باندي بدگومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بيولو زيات مسؤوليت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دريغ

کله به چې رسول الله ﷺ د دعوت لپاره د زيارينو خيمو، تم ځايونو او د سيمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده تر شا خلکو ته ويل: د محمد ﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دين پرېښی دی او دروغ وايي.

۱- دا فقره په آزمويته کې شامله نه ده، يواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیره العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل

د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ گټه ونه رسوله، رسول الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ له دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیره العرب کې خپور شو.

د لوست گټې

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې وو، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.
۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.
۳. د منکرینو له دسایسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونيول؟
  - ۲_ د دې لوست گټې څرگندې کړئ.
  - ۳_ ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱_ قریش د مشورې لپاره ( ) ته ورغلل.
  - ۲_ د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووايي ( ) دی.
- ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱_ قریش د مشورې لپاره ابو جهل ته ورغلل. ( )
  - ۲_ د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته په جزیره العرب کې خپور شو. ( )

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبیر او خپلې ژبه یوه لنډه مقاله ولیکئ.

دوه ويشتم لوست

د مخالفينو لخواه دعوت د خپرېدو مخنيوی

د دعوت د مخنيوي لپاره د قريشو نوري دسيسې

کله چې قريش په دې خبره پوه شول چې محمد ﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو يوځل بيا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره يې لاندینې دسيسې وکارولې.

۱_ ملنلې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکينو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنوباتو د ضعيفولو هڅه کوله او پېغمبر ﷺ ته به يې سپکې سپورې ويلې کله به يې لېونی او کله به يې دروغجن او جادوگر باله.

۲_ د رسول الله ﷺ د لارښوونو په هکله بدگمانې او شکونه پيدا کول او د خلکو په وړاندې يې بې اغېزه ښکاره کول.

۳_ قرآن کریم به يې زړو کيسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکينو يوه بله هڅه

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې له دغو هلو ځلو څخه يوه هم رسول الله ﷺ ته د قريشو د استازي عتبه بن ربیع وړاندیز و، عتبه رسول الله ﷺ ته د ډېر مال، د قريشو د مشرۍ او د هر ډول دنيوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول الله ﷺ د هغه په ځواب کې وويل: زه د دې لپاره نه يم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او يا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی يم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زېری درکونکی او له دوزخ نه وپروونکی اوسم.

د دې لوست گټې

۱. کله چې يو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونيسي.

۲. که چپرې مسلمانان د دعوت په لاره کې له ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.
۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه بڼایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

- ۱- قريشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخيست؟
- ۲- عتبه بن ربیعہ رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟
- ۳- رسول الله ﷺ د عتبه بن ربیعہ وړاندیز ته څرنگه ځواب ورکړ؟
- ۴- د دې لوست گټې په لنډ ډول بیان کړئ.

د دې لوست مطالب په لنډه توگه وليکئ.

درويشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي لپړل

قريشو په ډېر جدیت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و، څه تدابير ونيسي. وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پايلې ته ورسېدل چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمد ﷺ د دعوت مخه ونيسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی

خرنگه چې ابوطالب د قوم سپين زبړی و، له دې امله يې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې يې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول الله ﷺ ملاتړ، حمايت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې بڼکېل نشي ابوطالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمد ﷺ ترمنځ داسې يو تړون لاسليک کړي چې د هغه پر بنسټ محمد ﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې يې چې هر امتياز غواړي هغه ته به ورکړل شي. ابوطالب خپل وراره محمد ﷺ راوغوښت او هغه ته يې وويل: گرانه وراره! دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول الله ﷺ وړاندیز

کله چې رسول الله ﷺ له خپل تره څخه د مشرکينو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته يې وويل: زه دوی يواځې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله، نو خدای تعالی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به د ټولو امتيازاتو خاوند شي. ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پېغمبر ﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه وایئ. د دې خبرې

په اورېدو سره د قریشو مشران مایوسه او ناامېده شول او وېې ویل:

په الله ﷺ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روایت کې راغلي دي، کله چې رسول الله ﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په بني لاس او سپوږمۍ په کین لاس کې راته کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریال واک او اختیار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحید دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله دا دعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې یا زه بریمن او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست گټې

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.
۲. ابوطالب د قریشو له خوا ټول تکالیف وزغمل، خو د رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېرلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې ( ) ته ورشي.

۲_ که چېرې دوی ( ) په بني لاس او ( ) په کین لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. ( )

۲_ ابو طالب محمد ﷺ ته وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. ( )

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

څلرويشتم لوست

د حبشي په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمد ﷺ د بعثت په څلورم کال په بنکاره ډول بلنه پیل کړه، د قريشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو. د قريشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نيمايي خپلې لورې پورې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنگه شوه او له دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول. حضرت محمد ﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشي پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هيله د حبشي په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشي په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنی ډله چې له دولسو سړيو او څلورو بڼڅو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه په مشرۍ د رسول الله ﷺ د لور بي بي رقيه رضی الله عنها په گډون حبشي ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قريش يې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرگاه په لور روان شو، هلته دوې سوداگريزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشي په لور روانې شوې. قريش ډېر ژر د مسلمانانو له دې کار څخه خبر شول او د دوی د راگرځولو لپاره يې بندرگاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو د مخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توگه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمد ﷺ د نيردې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه يې واخلي.

د قريشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر

د حبشي مهاجرينو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قريشو تر منځ تاوتريخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قريشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آيتونو له اورېدو وروسته له مسلمانانو سره يو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوې چې د قريشو مشرکان به مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتگ نيت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرّمې ته د يوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قريشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زيات شمېر مهاجرين بېرته حبشي ته ولاړل او يواځې څو تنه يې په پټه مکې مکرّمې ته ننوتل.

د حبشي په لور د مسلمانانو دويم هجرت

د حبشي د مهاجرينو د بېرته راتگ وروسته د قريشو ظلم او تېری نور هم زيات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دويم ځل لپاره حبشي ته هجرت وکړي. د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه يې سړي او (۱۹) تنه يې بنځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابی طالب ﷺ کوله.

د لوست گټې

۱. هجرت کول د پېغمبر ﷺ له سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع گرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو له ظلم او تېری څخه په امن شي او وکولای شي خپل ديني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.
۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ايمان او عقيدې څخه حفاظت د بشري تاريخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.
۳. مسلمان لره بنيایي چې په بې بنياده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه له موثوقو منابعو څخه ترلاسه کړي.
۴. مسلمان باید تل د صبر او زغم په گاڼه سمبال وي او په ځانگړي ډول کله چې حالات خراب او کرکېچن وي.

۱. حبشي ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
۲. د حبشي په دواړو هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښايست.
۳. د دې لوست گټې څرگندې کړئ.

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

پنځه ويشتم لوست

د حبشي د مهاجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه

حبشي ته د استازو لېږل

دا چې مهاجرين هوسا ټاټوبي ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، دا کار د قريشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعه چې هونبنيار او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قيمتي ډالی دربار ته نېردي سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد له حبشي څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې کړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايۍ ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دين پرېښی دی او ستاسو دين يې هم نه دی منلی، نوی دين يې جوړ کړی دی چې نه يې موږ پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فراريان موږ ته وسپاری.

د درباريانو سپارښتنه

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي ريښتيا وايي، سړي يې وروسپاری چې له ځان سره يې بوڅي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او له هغوی څخه يې پوښتنه وکړه: دا کوم دين دی چې له خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلی او نه د نړۍ کوم بل دين؟

د مسلمانانو وياند

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابی طالب وويل:

قدرمنه پاچا! مور ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوږه، زنا مور کې ډېره وه، خپلوی مونه پاللي، گاونډي مور پرېول او زموږ زورور په کمزوري تېری کاوه، مور دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې مور ته معلوم دی، په ريښتینولي، امانتداري او نورو بنو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، مور ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه او د هغو بتانو او کاپو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، مور ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد ريښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو توبولو څخه لاس واخلو، مور يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

مور ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شريک او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زموږ قوم له مور سره په همدې خبرو دښمن شو او مور يې سخت ورپرېلو، ترڅو مور اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر مور ظلم او تېری پيل کړ او ځمکه يې راباندې تنگه کړه، نو ستا پاچايی ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وگڼلی او ستاسو په گاوند کې مور ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر مور ظلم ونشي.

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر ﷺ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرگون

نجاشي وويل: آیا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لری؟

جعفر ﷺ ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت خو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدلو سره ډېر وژړل، تر دې چې ډېره يې لنډه شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لاندې شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسی ﷺ راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيته د خرابولو کونښن

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل: دوی د عیسیٰ عليه السلام په هکله يې ځایه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: مور د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر مور ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مريم ته يې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکي راپورته کړ او ويې ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عیسیٰ عليه السلام حقيقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی. نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهۍ په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نو زه به اړ ورو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست گټې

۱. څوک چې د چانمېندگي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زيرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.
۲. د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيته او اسلام تر منځ کوم توپير نه لېدل کېږي.
۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهايي فيصله صادره کړي د دعوي د جانبينو دلايل او نظريات واورې.
۴. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زيرکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

د دې لوست څخه چې نورې گټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.
- ۲_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل؟
- ۳_ جعفر بن ابی طالب عليه السلام نجاشي ته د اسلام د بښگڼو په هکله څه وويل؟
- ۴_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسى عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل؟

۵_ جعفر بن ابی طالب عليه السلام د عيسى عليه السلام په هکله څه وويل؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

- ۱_ دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي دي دواړه د يو ( ) رڼا ده.
- ۲_ مور د عيسى عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ ( ) مور ته راوړي دي.
- ۳_ نجاشي له ځمکې څخه يو نری ( ) راپور ته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

شپږ ويشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم كال د ذوالحجې په مياشت كې اسلام راوړ، يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر وېرې وپاوه، تر دې چې هغه يې په كاني وويشت او داسې يې زخمي كړ چې وينې ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د كعبې خواته ولاړ او د قريشو په غونډه كې شريك شو. د عبدالله بن جدعان وينځې چې دغه زړه دردوونكې حالت په خپلو سترگو لېدلى و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښكار څخه راغلى و او ليندۍ يې هم په لاس كې وه، بيان كړ.

له ابو جهل څخه بدله

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قريشو تر ټولو زړور بياوړى او تکرپه ځوان و د خپل وراره له مظلوميت څخه يې غيرت په جوش راغى، پرته له كوم ځنډه په ابو جهل پسې د كعبې ساحې ته ورغى، د ابو جهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وويل:

اى بې غيرته! ته زما وراره ته بډرد وايې او له دې څخه خبر نه يې چې زه د هغه په دين يم؟ بيا يې په ليندۍ وويشت او ډېر سخت يې زخمي كړ او په دې ترتيب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارك دين مشرف شو او په پوره ميرانه يې له اسلام او پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه دفاع وكړه.

د لوست گټې

- ۱- رسول الله صلى الله عليه وسلم د اسلام د دين په تبليغ كې له ابو جهل څخه ډېر تكليف او ستونزې وليدلې، خو بيا يې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه كار واخيست.
- ۲- د اسلام د ښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره له هر ډول وسايلو څخه كار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذيبول د اسلامي دعوت د مخنيوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسايلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانگړې توگه د ځوانانو مسلمانانو يوه ځانگړتيا ده.

له دې لوست څخه که نورې گټې اخيستل کېدای شي څرگندې يې کړئ.

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د حضرت حمزه رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟
  - ۲- ولي حضرت حمزه رضي الله عنه پر ابو جهل په قهر شو؟
  - ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وويل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په ( ) کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.
  - ۲- حضرت حمزه رضي الله عنه د قريشو تر ټولو ( ) ځوان و.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )
  - ۲- د حضرت حمزه رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابو جهل ظلم پر حضرت محمد صلي الله عليه وسلم باندې و. ( )
  - ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجد الحرام کې وکړ. ( )

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

اووه ویشتم لوست

د حضرت عمر رضی اللہ عنہ مسلمانېدل

حضرت عمر رضی اللہ عنہ د حضرت حمزه رضی اللہ عنہ له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمر رضی اللہ عنہ او نعیم رضی اللہ عنہ تر منځ خبرې

حضرت عمر رضی اللہ عنہ د هغې دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم سره یې درلوده یوه ورځ د محمد صلی اللہ علیہ وسلم د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځي؟ عمر رضی اللہ عنہ وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژني، نو د بني هاشمو او بني زهرو له دښمنۍ څخه به څرنگه ځان وژغوري؟

عمر رضی اللہ عنہ وویل: معلومېږي چې خپل دين دې پرېښي دی او بې دينه شوی يې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوبنی) دې هم بې دينه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدلو سره د عمر رضی اللہ عنہ څېره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

ځواب رضی اللہ عنہ چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمر رضی اللہ عنہ په لېدو ځان گوښه کړ او د عمر رضی اللہ عنہ خور

فاطمې رضی اللہ عنہا له عمر رضی اللہ عنہ څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنگه چې عمر رضی اللہ عنہ کور ته د ننوتلو پر مهال د

ځواب رضی اللہ عنہ قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا ورو غږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، مور په خپلو کې خبرې کولې.

عمر رضی اللہ عنہ وویل لکه چې بې دينه شوي ياست .

د خور او اوسني ځواب

اوسني يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟
عمر رضي الله عنه په خپل اوسني سعيد بن زيد رضي الله عنه بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات ووايه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند له ورور څخه خلاص کړي. عمر رضي الله عنه هغه هم په درنه څپېره ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق ستا د دين څخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمر رضي الله عنه په زړه کې د اسلام ځای نيول

عمر رضي الله عنه چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينگار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پېښمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:
بڼه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمر رضي الله عنه ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کریم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمر رضي الله عنه پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآن کریم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمر رضي الله عنه سترگې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولگېدې، وې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَأَعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) د طه سورت ۱۴ آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ ادا کړه.)

بيا يې وويل: دا څومره بڼې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد صلى الله عليه وسلم راوسنئ.

د حضرت عمر رضي الله عنه لارښوونه دار ارقم ته

ځواب رضي الله عنه چې کله د حضرت عمر رضي الله عنه خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او وې ويل: هيله من يم چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمر رضي الله عنه بيا خپله توره راواخيسته او د نبی اکرم صلى الله عليه وسلم په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمر رضي الله عنه په دار ارقم کې

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمر رضي الله عنه دروازه وټکوله، يوه صحابي عمر رضي الله عنه وليد چې له خپلې

تورې سره ولاړ دی، پېغمبر ﷺ یې خبر کړ، حضرت حمزه ﷺ وویل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خیر په نیت راغلی وي خیر به ورته ورورسي او که په بد نیت راغلی وي، نو په خپله توره به یې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمر ﷺ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغی پېغمبر ﷺ هغه له گریوان څخه ونيو او خپلې خواته یې راکش کړ او ورته یې وویل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د ولید بن مغیره په څېر پایله ولرې؟

حضرت عمر ﷺ وویل: (اشهد ان لا اله الا الله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دین یې قبول کړ.

حضرت عمر ﷺ ته د فاروق لقب ورکول

کله چې عمر ﷺ مسلمان شو رسول الله ﷺ ته یې وویل آیا مور د ژوند او یا مرگ په دواړو حالاتو کې په حقه نه یو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه یئ که تاسې مړه شوی او یا ژوندي.

حضرت عمر ﷺ وویل: نو بیا ولې خپل اسلام نه څرگندوو؟ سوگند مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رېښتیا رالېږلی یې مور به خامخا اسلام خلکو ته څرگندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول الله ﷺ په ملتیا په دوو کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمر ﷺ او حضرت حمزه ﷺ شتون د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول الله ﷺ په همدې ورځ حضرت عمر ﷺ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست گټې

۱. د پیاوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په یووالي سره د مسلمانانو لیکې ټینګښت مومي.
۲. څوک چې د حقیقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفینو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتینو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې گټې اخیستل کېږي، څرگندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ حضرت عمر رضی اللہ عنہ د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲_ د حضرت عمر رضی اللہ عنہ د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳_ حضرت عمر رضی اللہ عنہ د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

۴_ ولې حضرت عمر رضی اللہ عنہ ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ کله چې حضرت عمر رضی اللہ عنہ د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د وژلو په نیت توره په لاس وووت، په لاره کې ( )
په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانگړي تعبیر ولیکئ.

اته ويشتم لوست

هر اړخيز پرېکون

هغه پېښې چې مشرکان يې اندېښمن کړل

۱. د څلورو اونيو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هک پک حيران کړل چې هغه عبارت دي له:
  ۱. د حضرت حمزه رضي الله عنه مسلمانېدل.
  ۲. د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل.
  ۳. د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړانديزونو نه منل.
  ۴. د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.
- دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوى حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوڅې به د دوى په وينو رنگ شي، له دې امله يې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون

د بعثت په اووم کال د قريشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د وژلو لپاره دوى ته نه وي سپارلى، همدارنگه ورزياته يې کړه چې د هاشم له کورنۍ سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خواخوږي نه کېږي، بيا يې دغه تړون د کعبې شريفې په منځ کې راوڅړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغه تړون ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم د مياشتې په لومړۍ ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسايل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شى نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بورنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پانې او د حېواناتو

وچ پوستکي وځوري.

د کوچنيانو او ښځو ژړاکانې له ليرې ځايونو څخه اورېدل کېدې.

د بنديز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په مياشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سيمه کې د دې ظالمانه بنديز د ماتولو لپاره راټول شول، زهير وويل: سبا به زه لومړی کس يم چې د قريشو ټولني ته به په دې هکله خبره کوم.

له وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهير چې نوې جامې يې اغوستې وې، لومړی يې د کعبې طواف وکړ، بيا يې خلکو ته مخ کړ او وې ويل: اى د مکې خلکو! دا کوم انصاف دى؟ مور په مړه گېله خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لورې هلاکېږي، قسم په الله ﷺ چې د دې ظالمانه تړون پايه به اړومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په يوه څنډه کې ناست و، ورغبر کړ: تا دروغ وويل، قسم په الله ﷺ چې دا پايه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بيا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهير خبرې تائيد کړې او د پانې د شکولو خبرې يې وکړې او ابوجهل يې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بنديز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړانديز

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووايي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پايه وېنه (چينجی) اخته شوی دى او پرته د الله ﷺ له نوم څخه يې نورې د ظلم او تېري ټولې کلمې خوړلي دي، که چېرې د هغه خبرې دورغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه، که چېرې زما د وراره خبره سمه او رېښتيا وه، نو تاسې بايد په مور ظلم او تېري بند کړئ او بنديز ختم کړئ.

قوم وويل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو ليکلې پايه وشکوي، گوري چې چينجو ټوله خوړلې ده او يوازې د الله تعالی پاک نوم پاتې دى، په دې ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملگري يې له محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د رېښتینولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غړېدلو سترگو وليد.

د لوست گټې

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکاليفو او ستونزو اخته کړل.
۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.
۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې گاللي دي.
۴. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکاتو هم د هغې مخالفت وکړي.

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ د تړون مهم ټکي وليکئ.
  - ۲_ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړي؟
  - ۳_ د دې تړون د ماتولو بهير څرنگه و؟ څرگندي يې کړئ.
  - ۴_ د دې تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم د مياشتې له لومړۍ نېټې پيل شوه.
  - ۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) کال د محرم په مياشت کې ختمه شوه.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱_ د دغه تړون پرېکړه ليک د کعبې په منځ کې وڅړول شو. ( )
  - ۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. ( )

د دې لوست مطالب په لنډه توگه د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابوطالب مړينه

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول، د همدې کال د رجب په مياشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حيثيت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په خېر و چې مسلمانان يې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي وو، خوبدبختانه په خپله يې ترې گټه وانخيسته او د خپلو نیکونو په زاړه دين مړ شو.

له پېغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړينې وروسته د قريشوله خوا ظلم او تېری

د ابوطالب له مړينې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تېري جرئت لا زيات شو او هغه يې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، يوه ناپوهه قريشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پېغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت وليد په ژړا شوه او سر يې ورته ومنيځه، رسول الله ﷺ ورته وويل: لورکي! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به اړو مرو ستا پلار ژغوري. رسول الله ﷺ به ويل: ماله قريشو څخه د ابوطالب په ژوند کې داسې بد چې زه يې ځورولم، نه وو ليدلي.

خديجه الكبرى رضي الله عنها د الله تعالى د رحمت په لور

خديجه الكبرى د ابوطالب له مرگ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خديجه الكبرى رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته يوه ستره پيرزوينه وه چې د يوې پېړۍ څلورمه برخه يې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به يې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې يې ملگري وه. رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمايي: هغه وخت يې پر ما ايمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت يې رېښتيني وگڼلم، چې نورو راته دروغجن ويل او هغه وخت يې په خپل مال کې برخمن کړم چې هېچا څه نه راكول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راكړ.

د طایف په لور د پېغمبر ﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک

د خو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول الله ﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب له مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول الله ﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرې ته تر ټولو لنډه ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته راوبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول الله ﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پغې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست گټې

- ۱- د الله تعالی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، ترڅو وکولی شي د دعوت دروند بېټې او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.
  - ۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښناک دی او باید مسلمانان ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.
- ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول الله ﷺ سره مخلصانه همدردی او خوا خوږي، رسول الله ﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستايي.
- صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

- الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووايست.
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- ابوطالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.
  - ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
  - ۱- ابوطالب د رسول الله ﷺ نیکه و. ( )
  - ۲- د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

دېرشم لوست

طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم كال كله چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مايوسه شو، په دې هيله طايف ته روان شو چې د طايف خلک به يې بلنه ومنې. طايف د مكې مكرمې په (۷۰) كيلومترۍ كې پروت دى. په دې ستونزمن سفر كې زيد بن حارثه هم له ده سره ملگرى و. رسول الله ﷺ به چې په هر كلي تېرېده، هغوى به يې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول الله ﷺ ويستل

رسول الله ﷺ لس ورځې په طايف كې تېرى كړې، د طايف له ټولو مشرانو سره يې خبرې وكړې او هغوى يې د اسلام سپېڅلي دين ته راولبل، خو هغوى په يوه خوله په ډېر ذلت او سپكاوي، ازار او تكليف وركولو له طايف څخه د رسول الله ﷺ د ويستلو پرېكړه وكړه، هماغه و چې دوى خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راولبارول، ترڅو هغه ته بدې خبرې وكړي هغه پسې چغې ووهي او په كاڼو يې وولي، چې په پايله كې رسول الله ﷺ په كاڼو وويشتل شو او پڼې مباركې يې په وينو رنگ شوي. زيد بن حارثه ﷺ به هڅه كوله ترڅو له رسول الله ﷺ څخه دفاع وكړي او خپله د ډېرې مخ ته ودرېږي. چې پايله كې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو وېشتلو ته دوام وركړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، خو د عتبه او شيبه باغ ته چې له طايف څخه څلورنيم كيلومتره لرې پروت و، پناه يوسي.

د پيغمبر ﷺ د عا

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شيبه باغ ته خواشيني ننوت د انگورو تاك ته يې تكيه وكړه او داسې يې وويل: (ياالله! زه ډېر ضعيف او ناتوان يم، هېڅ مې په وس كې نشته، خلک هم په سپكه

راته گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدای ﷻ یې او زما هم رب یې، ته مې چاته سپارې؟
 پردي ته چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟
 که ته راباندې په غوسه نه یې هېڅ باک مې نشته، ستا بښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ
 چې ټولې تیارې پرې رڼا او د دنیا او اخرت وړانې پرې سمېرې، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل
 غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړې ده چې ته راضي شې، له گناه څخه ځان ژغورل او په
 طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندگوي

کله چې د ربیعہ زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوړېدل، عداس نومي
 خپل نصراني غلام ته وویل چې د انگورویو وړی رسول الله ﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انگورویو
 وړی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود، رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراک
 پیل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي. پېغمبر ﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن یې؟ او په
 کوم دین یې؟

عداس وویل: زه نصراني یم، له نینوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وویل: د نېک سړي یونس بن متی عليه السلام له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن
 متی عليه السلام څه پېژني؟

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدلو سره منلېده کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پښې یې ښکل کړې.

د ربیعہ زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاک شې، دا دې څه وکړل؟
 عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک غوره نشته، ماته یې داسې خبرې وکړې چې پرته
 له انبیاؤو څخه یې بل څوک نشي کولی.

هغوی وویل: هلاک شې له دین څخه دې وانه روي، ځکه ستا دین د هغه له دین څخه غوره دی.

رحمة للعالمين پېغمبر ﷺ

پېغمبر ﷺ خورا سترې او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائیل عليه السلام
 وویل: الله تا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې، نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.

رسول الله ﷺ خواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لا يعلمون).
ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی نابوهان دي.

اسراء او معراج

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبر ﷺ ډېر غمجن او خواشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول الله ﷺ د جبرائیل علیه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال له بیت المقدس څخه آسمانونو ته پورته شو.

د رسول الله ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست گټې

۱- رسول الله ﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولني دعوت او اصلاح په لار کې له ستونزو سره مخامخ کېږي.

۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالی او وروگلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او رېړونو (چې تر ټولو وړاندې پیغمبر ﷺ گاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندې درود او سلام ووايو.

۳- پیغمبر ﷺ رحمة للعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې له نېکۍ، ترحم او بښنې څخه کار واخلي.

۴- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړني قبلي (مسجد اقصی) لوړ مقام په گوته کول چې باید د مسلمانانو له لوری یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړني قبلي او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پېغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چېرته ولاړ؟
 د طایف په سفر کې د پېغمبر ﷺ ملگری څوک و؟
 پېغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟
 د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرگند کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
 طایف له مکې مکرمې څخه ( ) کیلومتره لیرې دی.
 رسول الله ﷺ ( ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه ولیکئ.
 مکه مکره له طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. ( )
 عداس وویل: زه نصراني یم له نینوا څخه. ( )
 د پېغمبر ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تگ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. ( )

کورنی دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

یود پرشم لوست

د عقبې لومړنی بیعت

له بیعت څخه د مخه

عقبه په مکه مکرمه کې د یو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کیلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شیطانان وېشل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزیره العرب د خلکو به دا عادت و چې د حج په موسم کې به د عقبې شریفې د زیارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په یوولسم کال هم د مدینې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره یې وعده وکړه چې د ده پیغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بیعت

د بعثت په (۱۲) کال د مدینې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه یې تېر کال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې یې له رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم یې له هغه سره بیعت وکړ چې دغه بیعت د عقبې په لومړني بیعت ونومول شو.

د بیعت ټکي:

عبادة بن صامت رضی الله عنه د عقبې د لومړني بیعت په هکله داسې وایي: رسول الله ﷺ مور ته داسې وفرمایيل:

راشئ زما سره په دې خبره بیعت وکړئ چې:

۱- له الله ﷻ سره به هېڅ شریک نه نیسئ.

۲- غلا او زنا به نه کوئ.

۳- اولادونه به مو نه وژنئ.

۴- په خلکو به تور نه لگوئ.

۵- په نیکی کې به زما نافرمانی نه کوئ.

عباده وایي: مور د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بیعت وکړ.

په مدینه منوره کې د قرآن کریم او اسلامي روزني ښوونکی

وروسته له دې چې بیعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ یو مسلمان زلمی

د بیعت کونکو سره یثرب ته ولېره، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیر رضی الله عنه غوره کړ چې یو پوه او هوښیار مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي

مصعب بن عمیر رضی الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوگنه پیل کړه، دوی دواړو په مېرانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره په یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیر رضی الله عنه په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت وړ کولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر

یوه ورځ مصعب رضی الله عنه او اسعد رضی الله عنه د بنی ظفر د کلي په لور روان شول او د بنی ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وو، کښېناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران وو او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتگ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک یې لارې کوي په قهر سره ووايه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، وېي ویل: ولې دلته راغلي یی؟ غواړئ چې زموږ ساده گان وغولوی، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ. مصعب رضی الله عنه ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې وېي منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوک په تانښې منلی. اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعب رضی الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعب رضی الله عنه وایي: قسم په الله ﷻ چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اسید وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دې دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښیئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندې او د شهادت کلمه به ووايي او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویل او دوه رکعته لمونځ یې ادا کړ.

اسید وویل: زما یو بل ملگری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي. هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضی الله عنه اسلام راوړل

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و، ورغی. سعد د قوم خلکو

ته وويل: قسم په الله ﷻ چې اسيد په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسيد چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وويل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه ليدل، خو بيا هم ما منع کړل، هغوی وويل: مور به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره يې واخيسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله يې چې هغوی دواړه وليدل، نو پوه شو چې اسيد غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بيا يې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وويل: ای ابو امامه! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړي چې موږ يې نه خوښوو؟

مصعب ﷺ سعد ته وويل: آیا ته نه کښېنی ترڅو زموږ خبرې واورې؟ که دې خوښې شوې نو وې مننه او که نه په زور خو يې په تان شو منلی. سعد وويل: خبره مور وغه ده، بيا يې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب ﷺ ورته اسلام بيان کړ، بيا يې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب ﷺ وايي: قسم په الله ﷻ چې له خبرو وړاندې يې مور په مخ کې د اسلام نښې وليدې چې ځلېدې او رڼا يې کوله.

سعد ﷺ وويل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وويل: غسل به وکړې، بيا به پاکې جامې واغونډې او د توحيد کلمه به ووايې، بيا به دوه رکعته لمونځ وکړې. سعد همداسې وکړل.

د سعد ﷺ خبرې له خپل قوم سره

سعد ﷺ خپله توره واخيسته او د خپل قوم په لور روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو وې ويل: ای د اشل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر گورئ؟ ټولو وويل: ته زموږ مشر او لارښود يې.

سعد وويل: زه به ستاسې له نر او ښځو سره تر هغې خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ايمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له يو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمير ﷺ چې د اسعد بن زراره ﷺ په کور کې استوگن و يې وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدينه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمير ﷺ د نبوت د ديارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول الله ﷺ ته يې دکاميابی زېری، د قبایلو تود او گرم هر کلی، د هغوی نیکې او پاکې هیلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راوورې.

د لوست گټې

- ۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره باید داسې کسان وټاکل شي چې له یوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام کې پوهه ولري.
- ۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذینو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لویه ونډه واخلو.
- ۳- اسلام ته بلنه باید د نرمۍ، نیکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي ترڅو زړونو ته لاره پیدا او مسخرېې کړي.

د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په مرسته له دې لوست څخه که نورې گټې ترلاسه کېږي، څرگندې یې کړئ.

- آ. لاندېنېو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
  ۱. د عقبې لومړنې بیعت په کوم کال ترسره شو؟
  ۲. په لومړني بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنه و؟
  ۳. د اسید بن حضیر رضی الله عنه او سعد بن معاذ رضی الله عنه د مسلمانېدو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.
- ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
  ۱. د نبوت په یوولسم کال د حج په موسم کې د یثرب ( ) تنه مسلمان شول.
  ۲. مصعب بن عمیر رضی الله عنه په یثرب کې په ( ) مشهور شو.

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او الفاظو ولیکئ.

دوه دېرشم لوست

د عقبې دویم بیعت

د بعثت دیارلسم کال

د بعثت په دیارلسم کال د حج په موسم کې د یثرب له مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرّمې ته راغلل له رسول الله ﷺ سره یې په پټه رابطه ونیوله چې په پایله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تیاره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دویم بیعت په هکله د کعب بن مالک ﷺ څرگندونه:

کعب بن مالک ﷺ فرمایي

سره له دې چې موږ له رسول الله ﷺ سره د لیدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو یواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدینې منورې نومیالی مشر و) وویل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام یې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بیعت له گډون څخه برخمن او بیا وروسته نقیب (نماینده) وټاکل شو.

کعب ﷺ وایي: په دې شپه له نورو خلکو سره یو ځای په خپلو ځایونو کې وېده شو، دریمه برخه شپه چې تېره شوه، نو له رسول الله ﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شول او ټول په عقبې کې راغونډ شول او د رسول الله ﷺ د راتگ په انتظار وو.

عقبې ته د پېغمبر ﷺ راتگ

هماغه و چې پېغمبر ﷺ رابنکاره شو او تره یې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دین و، هم ورسره و او اړینه یې وگڼله ترڅو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې گډون وکړي او د بیعت په اهمیت او خطرناکو پایلو له گډون والو سره خبرې شریکې کړي.

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباس رضی الله عنه څرگندونې

د غونډې په پیل کې عباس رضی الله عنه خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او دروند مسؤولیت ور په گوته کړ چې له دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد صلی الله علیه و آله) په خپله غوره گڼي له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپاری، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د گډونوالو څرگندونې

کعب بن مالک رضی الله عنه عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې گډون والو رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل: ای د الله صلی الله علیه و آله رسوله! د خدای جل جلاله او د خدای جل جلاله د رسول صلی الله علیه و آله (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړي وېي غواړه، بیا رسول الله صلی الله علیه و آله خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرگند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه

جابر رضی الله عنه فرمایي: مور رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل: په څه درسه بیعت وکړو؟ پېغمبر صلی الله علیه و آله وفرمایل:

په سختیو او آسانيو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعنې هر وخت).

په تنگ لاسی او پراخی کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لگول.

په نیکيو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د الله جل جلاله په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتی څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوی او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او

اولادونو ساتنه کوی همغسې به زما ساتنه هم کوی، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ

براء بن معرور د رسول الله صلی الله علیه و آله لاس ونيو او وېي ویل: هو! په همدې شرطونو درسه بیعت کوم، قسم مې

دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا پېغمبر رالېږلی یې، مور به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې

خپل ځان ساتو، ای د الله جل جلاله رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله جل جلاله چې مور ډېر جنگیالی،

تورزن او مېرني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوو نکو شرطونه

براء بن معرور رضی اللہ عنہ له رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم سره خبرې کولې چې ابوالهثیم په خبرو کې ورگډ شو او ویې ویل: ای د خدای جل جلاله رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې الله جل جلاله تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د الله جل جلاله رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توښېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یی، له هغو سره به جنگېږم چې تاسې ورسره په جگړه کې یی او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم له خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده گان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرگند یې کړئ.

د دې لوست گټې:

- ۱- مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندگانو نظر او موافقه واخلي.
- ۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره رښتوني واوسي.

فعالیت

له دې لوست څخه که نورې گټې اخیستلی شئ، څرگندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲_ د عقبې په دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳_ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱_ د یثرب له مشرکانو سره څه دپاسه ( ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲_ د نمایندگانو له ډلې څه نهه تنه ( ) او درې تنه ( ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. ( )

۲_ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. ( )

کورنی دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مؤلفینو له لندې پیژندنې سره په کې ځای پر ځای کړي وي.

دري دېرشم لوست

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلَمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). متفق عليه

د کلماتو معنا

- ۱- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.
۲- ظُلَمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختی دي.

د حديث شريف معنا

له عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قیامت په ورځ تيارې دي).

د حديث شريف حکمت

ظلم د سختيو، دښمنيو، کينې او انتقام اخیستلو لامل گرځي چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي او ظالم انسان له ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق گرځي.

د حدیث شریف گټې

- ۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه گناه ده.
- ۲- ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ویني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چېرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وښيي، له دې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا اړو مرو ویني.

- ۱- پورتنی حدیث شریف معنا کړئ.
- ۲- د پورتنی حدیث شریف د راوي په هکله څرگندونه وکړئ.
- ۳- د پورتنی حدیث شریف گټې ووايست.

- ۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.
- ۲- د حدیث شریف دغه برخه یاده کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: ((كُنْتُ عَلَيَّ بِعَيْرِ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ فَإِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.)) رواه أحمد

د راوي پيژندنه

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميرمن او د مسلمانانو مور ده. د هجرت په دويم کال پيغمبر صلى الله عليه وسلم ور سره نکاح وکړه. خورا فقيهه او عالمه وه، په خانگري ډول د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آگاهي درلوده، له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په (۵۸) کال وفات شوه.

د کلماتو معنا

۱. بِعَيْرِ صَعْبٍ: شوخ اوبس
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ: د هغه په وهلو مې پيل وکړ.
۳. عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ: پر تا لازمه ده تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عائشې صدیقې (رضی الله عنها) څخه روایت دی چې زه یوه ورځ په شوخ او ناآرامه اوبن سپره وم، او ما د هغه اوبن په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوبن آرامه شي، پیغمبر ﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې له دې اوبن سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلي، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره بنائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي، ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جگړو او خفگانو نو اساس دی، مگر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبر ﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې

۱. په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوبښن وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمي خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

۳. له قهر، غوسې او بدخوبۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخوبۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله نا کله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي چې بیا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بدخوبی په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بدخوبی پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهرباني او حوصلې عادت کړو، تر دې

پورې چې د سختی په مقابل کې له حوصلې او نرمی څخه کار واخلو.
۴. د نرمی او مهربانی له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمی او لطف نتیجه په خپلو سترگو وويني هغه داسې چې په لطف او مهربانی سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توگه سرته رسېږي.

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ: فَإِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:

۲. د حدیث شریف اجمالی معنا بیان کړئ.

۳. د حدیث شریف گټې بیان کړئ.

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ فَإِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ او د خپلې مقالې له پاره یو مناسب عنوان وټاکئ.

پنخه د پرشم لوست

زغم او حوصله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ).
متفق عليه

د کلماتو معنا

الشَّدِيدُ :	قوي او پهلوان.
بِالصُّرْعَةِ:	د مقابل لوري په خملولو.
الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ:	هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

د حديث شريف معنا

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې بيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هغه څوک قوي نه دی چې په پهلواني کې خپل مقابل لوری خملوي، بلکې رښتینی قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حديث شريف حكمت

د انسان له بدو خصلتونو څخه يو غوسه ده چې د غوسه كوونكي په اخلاقي كمزورتيا او ناوړه تربيت دلالت كوي او خورا بدې پايلې لري؛ ځكه انسان د غوسې په وخت كې ځان نشي كنترولولای او خپل اعصاب كنترول كولاى نشي. او په ډېرو وختونو كې د خپل غچ اخیستلو په فكر كې وي او خپل خير او زيان په نظر كې نه نيسي، چې په پايله كې نه جبرانېدونكي كارونه ورڅخه تر سره كېږي. له همدې امله پيغمبر ﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه كوي چې د غوسې په حالاتو كې هم پر خپل ځان كنترول ولري او د غچ اخیستلو او زور آزماینې په فكر كې ونه اوسي.

د حديث شريف گټې

۱. قوي او پهلوان هغه كس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره بڼايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان كنترول او واك ولري او داسې څه ورڅخه تر سره نه شي چې له هوبڼيارۍ او عقل څخه لرې وي او په راتلونكي كې د خفگان او پښېمانۍ لامل وگرځي.

۲. د غوسې پر وخت بايد حوصله ولرو: څرنگه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښكاره كړي او د مقابل لوري د ځملولو په فكر كې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه كړي، مگر د الله تعالی پيغمبر ﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصيه كوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر كې دی.

۳. په خلكو كې د پيغمبر ﷺ د دې پيغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حديث شريف په تطبيقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پيغام څخه خبر كړل شي، په ځانگړي ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخیستلو او زور ازمایلو په فكر كې وي او د دې امكان هم وي چې پر نورو خلكو ظلم او تيري وكړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طريقه له دې حديث شريف څخه خبر كړل شي، ځكه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره گناه ده.

۴. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت كې زيات انسانان

یوه لاره نیسي چې بڼې پایلې نه لري، مگر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هېڅ ډول نقصان او پېښماتیا ونه لري.

۱. د لوست حدیث معنا کړئ.
۲. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
لَيْسَ الشَّدِيدُ بِ..... إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي ..... نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.
۳. د حدیث شریف گټې وویاست.

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.
۲. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

شپږ دېرشم لوست

بد خويونه (۱)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د کلماتو معنا

- ۱- إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدگومان څخه ځانونه وساتئ.
- ۲- لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.
- ۳- لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عیبونه مه څیړئ.
- ۴- لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. په دې ډول چې خپله یې نه اخلې.
- ۵- لَا تَحَاسَدُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.
- ۶- لَا تَبَاغَضُوا: یوله بل سره کینه مه کوئ.
- ۷- لَا تَدَابَرُوا: یوله بل سره دښمني مه کوئ او اړیکې مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا

له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: یو پر بل بدگماني مه کوئ؛ ځکه چې بدگماني لوی دروغ دی. د یو او بل کمزوري مه بیانوی، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یوله بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. ای د الله بنده گانو په خپلو کې سره وروڼه شی.

د حديث شريف حكمت

بدگوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خوبونه دي چې د وگړو د بدنامۍ لامل گرځي او د ټولنې وگړي په بې ځايه ويناوو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنيو ته ورسېږي چې فيصله کول يې هم ناشوني وي.

د حديث شريف گټې

۱. بدگوماني حرامه ده: بې له کوم دليله پر چا بدگومانه کېدل حرام دې، کله داسې هم کېږي چې په يو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا يو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدې يو عارضي شی دی چې په انسان کې پيدا کېږي، بايد هر انسان ته د خپل اصليت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د يو انسان بدې د دلائلو او علامو په رڼا کې څرگند نشي، هغه يو پاک او عادل شخصيت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشوگومانونو او بې ځايه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فيصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدگومانيو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.
۲. تجسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار نه دی.

تجسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسس انسان هغه چاته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي او بيا خپل ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئونيت له منځه وړي، انسانان دې ته اړ کوي چې ځينې ويناوې او جايزې کړنې (په ځانگړي ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ پټ وساتي، نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې له داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفې او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو

او د هغوی د طرحو مخه ونیسي، همدا راز له اداري فساد، ټولنيزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حديث له حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځينې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي چې له دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

۴. تناجش حرام کار دی

تناجش ډېر د مزایدې په بیعه کې منځ ته راځي او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس له بل کس سره په دې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي چې دا کار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزایدې بیعه)) تمثیل کړي.

۱. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: لَا تَحَسَّسُوا: لَا تَدَابَّرُوا:

۳- د پورتنۍ حدیث شریف گټې په لنډ ډول بیان کړئ.

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

۲. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

اووه دېرشم لوست

بد خويونه (۲)

۴- يو له بل سره كينه او حسد كول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو كې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه كړي دي.

۵- كينه او بغض حرام دي:

كينه او بغض دوستي او ملگرتيا له منځه وړي، د خلكو تر منځ اړيكي پرې كوي، د جگړو او اختلافاتو لامل گرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل گرځي، حرام گرځولي دي.

حسد تعريف او له غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې كړئ.

۶- د اړيكو پرې كول او يو له بل سره دښمني كول حرام كارونه دي. دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيكو ټينگښت ته ځانگړې پاملرنه كوي، له دې امله د اړيكو پرې كول او دښمني كول د اسلام له روحيې سره مخالف كارونه دي.

په يو بل حديث شريف كې چې بخاري او مسلم روايت كړي دى راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې له بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زياته مقاطعه وكړي، كله چې له يو بل سره مخامخ شي، نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوى كې غوره هغه څوك دى چې پر بل باندي د سلام په اچولو كې لومړيتوب وكړي).

له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه كول مغرضو او فاسدو خلكو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي چې بالاخره خبره لويې دښمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندگی

انسانان باید عاجز او متواضع وي او دا سوچ وکړي چې که هر خومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانگې خاوند وي، بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نه ده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د ورورولۍ ژوند

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د ورورولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې له ورورولۍ څخه هدف همغه نژدې همدردی، خیر غوښتل او زړه خوړی وي، لکه: د یو بدن د اعضاوو په څېر چې د یوې عضوي په درد سره ټولې اعضاوې د نا ارامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ ..... أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا ..... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا ..... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

- ۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟
- ۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟
- ۴. د حدیث شریف کوم عبارت د بدگومانی په حرمت دلالت کوي؟

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اته دېرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، وَمَا أَسْكُرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجه.

د کلماتو معنا

مَا أَسْكُرَ:	کوم شی چې نېشه راولي
كَثِيرُهُ:	دېر يې
قَلِيلُهُ:	لږ يې

د حديث معنا

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي، حرام دي او هر هغه څه چې زيات يې نېشه راولي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حکمت

نېشه يي توکي وگړي او ټولنه له خورا سختو زيانونو سره مخ کوي: لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه، روحي زيانونه او داسې نور. په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نېشه يي توکو له استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نېشه اي توکو تعريف

نېشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بدني او روحي روږدوالي لامل گرځي.

د نیشه ای توکو ډولونه

نیشه ای توکي هم په طبعي توگه وجود لري، لکه: اپين چې دکونارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي، لکه: هيروين، مورفين، کوکائين، کودين او داسې نور.

د نیشه ای توکو ضررونه

د نیشه يي توکو استعمال ډېر جسمي او روحي زيانونه لري، په لاندې ډول يې بيانوو.

۱. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
۲. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.
۳. د زړه د ټکان زياتوالی .
۴. د ستوني او بلوډو سرطان
۵. د ليد کمزوري کول.
۶. د وينې د فشار لوړول.
۷. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
۸. د زړه درېدل.
۹. د تنفسي سيستم خرابيدل.
۱۰. روحي تشويشونه، لکه: (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نا اميدي) پيدا کيدل.

۱. د حديث شريف معنا واضحه کړئ.
۲. د نیشه يي توکو مهم ضررونه بيان کړي.
۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
 ((كُلُّ مُسْكِرٍ .....))
 ((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَ..... حَرَامٌ))

حديث شريف له معنا سره حفظ کړئ.
 د نیشه ای توکو د زيانونو په اړه يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نه د پرشم لوست

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې مو باطله بيعه وپيژندله، اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی يعنې ناسم.

په اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي يعنې د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کيښودل شي، چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.^(۱)

حکم يې

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملک گرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو مخه ونيول شي.^(۲)

د فاسدې بيعې ځينې احکام

• په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولو سره ملک نه ثابتېږي ترڅو چې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.

• که چېرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعې مالک گرځي او بايع د ثمن مالک گرځي.^(۳)

۱- البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹) - مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰) - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)

۲- الجوهرة النيرة: ۱/ ۲۹۳

۳- الجوهرة النيرة - (۲ / ۲۶۹) - العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱- فاسده بيعه لغه او اصطلاحاً تعريف كړئ؟

۲- د فاسدې بيعې حكم څه دى؟

كورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بيعې تر مينځ توپير څه دى؟ په كتابچو كې يې وليكئ.

خلوبښتم لوست

مکروه بيعه

له منعه شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژندله، اوس غواړو چې په مکروه بيعه وپوهېږو.^(۱)

د مکروه بيعې تعريف

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی، يعنې بدگنل شوی. او شرعا: هغه بيعه ده چې اصلا او صفارواوي، خو د يوه بل شي له کبله ورڅخه د ډډې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.^(۲)

حکم يې

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتېږي او د قيمت ورکول واجېږي.^(۳)

د مکروه بيعې مهم ډولونه:

۱. نجش

نجش په لغت کې: د جال لور ته د مرغانو هې کولو ته وايي. او د شريعت په اصطلاح کې: د دريم گړي له لورې د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې په خپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يواځې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بلل کېږي.

د دې بيعې حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضرر لپاره يوه حيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړي ده.

۲. د ورور په بيعه باندي بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بايع او مشتري) د يوې سلعې (سامان) په بيعه کولو لگيا وي، بايع خپل شی قيمت کړي، په دې وخت کې بل مشتري راشي او د دوی په بيعه کې ځان ورگډ کړي او هغه شی له بايع څخه يا په زيات قيمت او يا په هغو يادوشويو ثمنو واخلي.

۱- د امام صاحب رح په آند تحريمي مکروه: هغه ده چې په ظني دليل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنژدې وي. (فتح القدير: ۲۳۹/۵، والبحر الرائق ج ۱۶/ص ۳۰)، وتبيين الحقائق ج ۱۰/ص ۴۲۳.

۲- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

۳- الهداية(حاشية) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳)

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې د ځان لپاره ورگډ شي) او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.^(۱)

۳. د قافلې مخې ته ورتگ

صورت يې دا دی چې يو څوک د داسې قافلې په راتگ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي او بيا يې بناړ ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي او يا دا چې بناړي سړی صحرايي ته وويي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به يې په بناړيانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ)^(۲)، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقي اوسيدونکي په قحطۍ او تنگ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نه لري.^(۳)

۴. د جمعي د آذان په وخت کې بيعه کول

د بيعې مکروهه وخت له جمعي د آذان څخه پيل کېږي: الله تعالي فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ} ^(۴). "اې مؤمنانو! کله چې د جمعي په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي، نو د الله د ذکر خواته وځغلي، اخيستل او خرڅول پرېږدئ".

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له دې سره غير مشروع شی خیر مه شوی دی چې هغه د جمعي د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي. پدې ټولو صورتونو کې بيعه مکروه ده خو عقد او تړون ورباندې نه فاسدېږي.

دکر شوې بيعې شرعاً مکروه دي، حکمت يې ووياست چې ولې مکروه گرځول شوې دي؟

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

۲- {صحيح البخاری ۳۶۷/۵}

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

۴- سورة الجمعة

ارزونه

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووياست:

- ۱- مکروه بيعه تعريف کړئ.
  - ۲- د مکروه بيعې حکم څه دی؟
  - ۳- په لنډه توگه د مکروه بيعې مهم ډولونه وښايست.
- ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کيږدئ:
۱. د نجش حکم: نجش بيعه مکروه ده ( ) .
  ۲. د جمعي د اذان په وخت کې بيعه مکروه نه ده ( ) .
  ۳. له مکروهاتو سره عقد نه فاسدېږي ( ) .

کورنی دنده

د مکروهه بيعو په هکله يوه مقاله وليکئ.

يو څلوېښتم لوست

اقاله

محمود له يوه دکان څخه يوه جامه واخيستله چې کله خپل کورته ولاړ، د جامې په اخيستلو پښيماڼه شو، نو پلورنکي ته راغی او ورڅخه يې وغوښتل چې جامه بيرته واخلي او ده ته خپلې پېسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړانديز قبول کړ. خپله جامه يې واخيسته او ده ته يې خپلې پېسې ورکړې.

د اقالې تعريف

اقاله په لغت کې: پورته کولو، او لرې کولو ته وايي.^(۱)

او په اصطلاح کې: د متعاقدينو په خوښه د بيعې له مينځه وړلو ته اقاله ويل کېږي.^(۲)

د اقالې د روا والي حکمت

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پېښېږي چې يوسړی په پيسو يو څه واخلي او بيا وگوري چې دې پيسو ته اړتيا لري او کله چې يوشی خرڅ کړي بيا وگوري چې دې هغه شي ته اړتيا لري او په بيعه پښيماڼه شي، نو اسلامي شريعت د اقالې اجازه ورکړې ده، او د عقد مقابل لوری يې دې خبرې ته تشويق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم

په بيعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول الله ﷺ څخه روايت دی، فرمايي: { مَنْ أَقَالَ نَادِمًا، أَقَالَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ }^(۳). (څوک چې له يوه پښيماڼه انسان سره اقاله وکړي (بيعه له مينځه يوسي) الله تعالی به يې گناوې له منځه يوسي).

او بل دا چې د بيعې عقد کول د دواړو اړخونو (بايع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مينځه يوسي.

د اقالې شرطونه

۱- په اقالې کې بايد دواړه اړخه راضي او خوښ وي.

۲- مبيعه بايد د اقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله د عقد لري کول دي، محل او ځای يې مبيعه ده.

۱- فتح القدير - (ج ۱۵ / ص ۲۰۰).

۲- تبیین الحقائق: ۶۵۱۱.

۳- رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، والحاكم.

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغانۍ گټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس وواياست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دی باب اړوند مسائل

۱. اقاله کول د فسحې په معنا ده، مگر دا چې فسحه کول متعذر او ناشوني شي دی او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي (لکه کوم خاړوی چې بچې وزېږوي).
۲. که چېرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، او یا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکې له سره نوې بیعه ده.
۳. د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلاکیدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

- آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:
۱. د (مَنْ أَقَالَ نَادِمًا، أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَتَعَالَى) معنی بیان کړئ.
  ۲. د اقالې د رواالې حکمت او گټه څه ده؟
  ۳. د اقالې حکم څه دی؟
- ب. لاندې تش ځایونه ډک کړئ:
- اقاله په لغت کې: .....ته وايي.
- او په شریعت کې: .....
- ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ( ) .
  ۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ) .

رسول الله ﷺ فرمایي: (مَنْ أَقَالَ نَادِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَتَعَالَى) دغه حلیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

دوه څلوېښتم لوست

د مړابحې بيعه

د مړابحې تعريف

لغتاً: مړابحه گټې او ډيروالي ته وايي.

او شرعاً:

په معلومه گټه باندې د مال خرڅولو ته د مړابحې بيعه ويل کېږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت

ډېر داسې مشتريان شته چې په سوداگرۍ کې مهارت نه لري او يا د بازار له قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوبنوي چې له يو چا څخه په معلومه گټه يو شی واخلي، مثلاً ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ گټه درکوم.

نو په دې طريقه په ډاډه توگه بيعه کولای شي.

د مړابحې حکم:

د مړابحې د بيعې عقد او تړون شرعاً جازب دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مړابحې د صحت شرطونه:

۱. د اخیستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د گټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام

• په اصلي قيمت باندې د دوېي، رنگ وړکوونکي، طراز (نقش او نگار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو) او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايي: دا شی په دومره راته تمام شوی دی او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخیستی دی.

• د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په وړاندې كه چېرې د مباحې په بيعه كې مشتري په كوم خيانت پوه شو، نو دى اختيار لري كه يې خوبنه وي په ټولو ثمنو دې واخلي او يا دې بيرته وركړي.

د مباحې بيعه په مختلفو صورتونو تمثيل كړئ.

لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱. د مباحې بيعه تعريف كړئ؟
۲. حكم يې څه دى؟
۳. د مباحې شرطونه څه دي؟
۴. د مباحې د بيعې د جواز سبب ذكر كړئ.
۵. د مباحې دوه حكمونه ذكر كړئ.

د مباحې د بيعې په هكله عمده ټكي په خپلو كتابچو كې وليكئ؟

دري څلوېښم لوست

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مباحې بيعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپېژنو.

د توليې تعريف

توليه په لغت کې: بل چاته د ولايت او واک ورکولو ته وايي. اصطلاحاً: په خپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شي پلورلو ته وايي. په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.^(۱)

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر رضي الله عنه دوه اوبنان واخيستل، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل (وَلَيْتِي أَحَدُهُمَا) يعنى يواوېن په خپل سر راکړه، يعنې په هغو ثمنو (قيمت) يې راکړه چې تا پرې اخيستى دى.^(۲)

د توليې د بيعې د روا والي حکمت

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهېږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.^(۳)

د توليې د صحت شرطونه

- ۱- عوض او بدل بايد مثلي او يا قيمتي وي.
- ۲- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.^(۴)

فعاليت

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۴۸۴)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأجر - (ج ۵ / ص ۳۲۲)

۳- الفقه الحنفي وأدلته: ۲ - ۵۲

۴- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۴۸۴)

د تولیه بیعی احکام

- د امام ابوحنیفه (رحمه الله) په نظر، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي، نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.
- په تولیه چې به وزن (تله) او پیمانې باندې اندازه کیږي کې موزون او مکیل شيان باید بیا له سره وزن او پیمانې شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.^(۱)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب وویاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.
۲. د تولیې بیعی حکم څه دی؟
۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟
۴. د تولیې بیعی د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.
۵. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنی دنده

د مراتبې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

۱- مختصر القدری: باب المراجعة والتولية

څلور څلوېښم لوست

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانی راکوې، او که را دې نه کړې، نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانی اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد له محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانی پورورپی وي.

د ربا تعریف

ربا په لغت کې: زیاتوالی ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کېږي.^(۱)

د ربا د حرمت دلیل

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.^(۲)

ژباړه: او الله تجارت روا، او سودیې نارواکړی دی.

د ربا (سود) د تحریم حکمت

په سود کې د بیوزلو او تنگ لاسو له ضعف څخه ډېره ناوړه استفاده کېږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بېلایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترگې نیولې وي او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر یې خپل غلام وگرځوي. (دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۱- رد المحتار (ج ۲۰ / ص ۹۸)

۲- [البقرة/ ۲۷۵]

د ربا صورتونه

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي په دې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.
۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی، خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوریشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، آیا دا سود بلل کېږي؟

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟
۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟
۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

د ربا او سود د حرمت او ټولني ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول الله ﷺ فرمايي: { څوڪ چې د يو مسلمان د ژوند مشكل آسانه كړي، الله تعالى به د ده مشكل آسانه كړي..... ، او الله تعالى تر هغه د ده مرسته كوونكي دى تر هغه چې دى د خپل ورور مرسته كوي }^(۱).

د قرض تعريف

لغة: غوڅولو او پرې كولو ته وايي، په قرض كې هم يو څوڪ له خپل مال څخه يوه برخه پرې كوي او بل ته يې ورکوي، قرض ته سلف هم وايي. شرعاً: يوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه گټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض ورکونکي ته ورکړي.^(۲)

د قرض رکن

رکن يې ايجاب او قبول دى.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دى.

۱. **د كتاب الله دليل:** الله تعالى فرمايلي: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايْتُمْ بَدْيِينَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ^(۳) }. "اې مؤمنانو، كله چې د كومې ټاكلې نيتې له پاره تاسې په خپلو منځو كې د پور معامله كوي ، نو هغه وليكي".

۲. **د سنت دليل:** رسول الله ﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض ورکړي، خداى به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې كولو اجر ورکوي.))^(۴) د دې مبارك حديث مفهوم دادى چې د قرض پنځوس په سلو كې ورته د صدقې په شان محاسبه كېږي.

۱- شعب الایمان. بیهقي - (۶ / ۱۰۴).

۲- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۷۴).

۳- {البقرة: ۲۸۲}.

۴- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان له عبدالله ابن مسعود څخه روايت كړي دى.

۳. د اجماع دليل: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.^(۱)

د قرض د روا والي حکمت

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ کېږي او خلک ده ته په وړيا توگه پيسې نه ورکوي او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو يواځينی لاره همدغه ده چې د يوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي او بيا يې بيرته ورکړي.

ځکه خو شريعت قرض روا کړی دی او خلک يې دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتېږي چې بايد قرض ورکونکي ته يې په راتلونکي کې ورکړي.^(۲)

د قرض شرطونه

۱. قرض ورکونکي ته راجع شرط دا دی چې قرض ورکونکي بايد د تبرع (احسان کولو) اهليت ولري، نو که يو ممیز هلک يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري، ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي، لکه هبه او داسې نور.^(۳)

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دا دي:

۱- قبض کول يې.

ب- قرض ورکړل شوی شی بايد مثلي وي، لکه پيمانه کيدونکي او تلل کېدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کيدونکي شيان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نه لري، ځکه هغه بيا د شخړو لامل گرځي.^(۴)

۳. په قرض باندې به گټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکونکي په قرض اخيستونکي معلومه گټه کېږدي دا جواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پيدا کوي.

خو که قرض اخيستونکي په خپله خوښه له اخيستل شوي شي څخه ښه شی ورکړي، بيا کومه

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸) - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

۲- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۴- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

پروا نه لري، بلکې دا د قرض بڼه ادا او بڼه کار دی، رسول الله ﷺ فرمایي: {خَيْرَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً} ^(۱)، "بڼه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په بڼه توگه اداء کوي.

فعالیت

- ۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کېږي، ددې لوست په رڼا کې د هغه څرنگوالی په گوته کړئ.
- ۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

۱. لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:
  ۱. قرض لغه او اصطلاحاً تعریف کړئ.
  ۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟
  ۳. د قرض حکم څه دی؟
  ۴. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟
۲. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
  ۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط ( ) .
  ۲. قرض په هر شی کې جواز لري ( ) .

کورنی دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شپږ څلوېښتم لوست

د صرف بيعه

د صرف تعريف

په لغت کې: د يو شي د مخ اړول له يوې خوا نه بلې خوا، ته وايي.^(۱)
 اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي او يا توپير سره ولري.
 او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پيسې.^(۲)

د نومولو وجه

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ريال يا ډالر يا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه

۱. د جانينو له جدا کېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.
۲. ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغيير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.
۲. پدې بيعه کې خيار شرط وجود نه لري، ځکه چې خيار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب گرځي.
۳. همدارنگه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام

۱. د سپينو زرو په سپينو زرو او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مگر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي، لاس په لاس وي نېټه به پکې نه وي.

۱- (لسان العرب)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۴۴۶).

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو مخکې سره بیل شي، نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې له دې چې عوضین قبض شي، تصرف کول پکې جواز نه لري.
۴. رایجې پیسې د نقدینو حکم لري.^(۱)

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلگې او نمونې یې له حکم سره بیان کړئ.

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی؟
۴. شرطونه یې څه دي؟

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

اووه خلوپښتم لوست

د سَلَم بِيَعَه

محمود د غنمو بزگر دی، دی پیسو ته ضرورت لري، احمد هغه ته پیسې ورکوي، خو له هغه نه (۵۰۰) کیلو گرامه غنم اخلي، اما غنم فعلا وجود نه لري، مگر د غنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعريف

سلم په لغت کې: تسليمولو او سپارلو ته وايي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د اجل^(۱) مال تبادلې ته وايي.^(۲)

د سلم بيعی اړوند اصطلاحات

رب السلم: مشتري ته وايي.

مسلم إليه: بايع ته وايي.

مسلم فيه: مبيعي ته وايي.

راس المال: هغه مبلغ ته ويل کېږي چې مخکې بايع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعیت دلیل

سلم په کتاب الله، سنت مطهره او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

د کتاب الله دلیل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ} ^(۳).

"اي مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نيتې له پاره تاسي په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دلیل

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (د هر هغه شی له بیعی څخه منعه کړي ده چې له انسان سره موجود نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).^(۴)

همدارنگه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي: که څوک سلم کوي، نو باید د جنس اندازه (وزن او یا پیمانې په کې

۱- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

۲- رد المختار - (ج ۲۰ / ص ۲۲۹) - مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۳۹۷). ۸۶ - {البقرة: ۲۸۲}

۳- العناية شرح الهداية - (۹ / ۳۸۵). تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱)

۴- المرجع السابق

معلومه وي او همدارنگه بايد د جنس د تسليمی وخت هم معلوم وي.^(۱)

د اجماع دليل

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وروړي او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او له دې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنو کې او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيدل دي.

د سلم شرطونه

د سلم بيه تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:^(۲)

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دي که اوربشي)
۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).
۳. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلى او ادنى)
۴. اندازه به يې معلومه وي.
۵. وخت او موده به يې معلومه وي.
۶. د ثمن يا راس المال مقدار او مشخصات بايد معلوم وي.
۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چېرې جنس داسې شى وي چې د هغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام

- سلم پداسې شى کې جائز نه دی چې هغه شى د عقد له وخته د تړون تر پای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.
- سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو

۱- المرجع السابق

۲- المرجع السابق

مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.

- په هر هغه شی کې سلم جائز دی چې د صفت او اندازی پیژندل یې په دقت سره وکړل شي او کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پیژندل یې ممکن نه وي، په هغه کې سلم جائز نه دی.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱. سلم تعريف کړئ؟
  ۲. د سلم د مشروعيت حکمت او دليل څه دی؟
  ۳. د سلم شرطونه کوم دي؟
  ۴. د سلم حکمونه بيان کړئ؟
- د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي، سلم په کې جواز نه لري ( ).
  ۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیدا کوي، ترڅو چې د عاقدینو له جدا کیدلو څخه مخکې بايع ثمن قبض نه کړي. ( ).

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ .

اته خلوپښتم لوست

رهن (گروي)

يو كس يو بكس په مؤجل ثمن (قرض) واخيست، ولې بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروي پرېږدي، كله يې چې پيسې راوړي، نو بيا به ورته د هغه ساعت ورکړي، دغه صورت د گروي گڼل کېږي.

د رهن تعريف

{ رهن په لغت کې }

د يوه شی حبس او بندولو ته وايي.
{ او په اصطلاح کې: }

د يوه شي بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره ^(۱)

د رهن د مشروعيت دليل

رهن په كتاب الله، سنت نبوي او اجماع ثابت دی:

د كتاب الله دليل: الله تعالى فرمايي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ} ^(۲). "که تاسې د پرديسي په حال کې ياست او د سند ليکلو له پاره کوم ليکونکی پيدا نه شو، نو د شيانو په گرو اخيستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دليل:

له بي بي عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی: {رسول الله ﷺ له يو يهودي څخه طعام واخيست، او هغه ته يې د اوسپنې زغره په گرو ورکړه} ^(۳).

د رهن د مشروعيت حکمت

د رهن د روايې حکمت د پور کره کول، له هېرېدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (نادارۍ) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پيدا کول او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي. ^(۴)

۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۲۹۱) - العناية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷) - مجمع الأنهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)

۲- [البقرة: ۲۸۳]

۳- {بخاری اومسلم روايت کړی}.

۴- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ويل کېږي.

مرتهن: هغه چا ته ويل کېږي چې مرهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مرهون يا مرهونه يا رهن:

هغه شي ته ويل کېږي چې په گرو ورکول کېږي.

د رهن حکم

د پور د پرې کيدو تر وخته مرتهن د مرهون د حبس او ساتنې واک لري.^(۱)

د رهن رکن

د گرو رکن ايجاب او قبول دي، کوم چې د راهن او مرتهن تر منځ ترسره کېږي، لکه: نور عقود

او تړونونه، نو رهن په ايجاب او قبول ترسره کېږي او په قبض کولو سره بشپړېږي.^(۲)

د رهن د صحت شرطونه

۱. مرتهن بايد د قبض کولو اهليت ولري، يعنې عاقل وي.

۲. د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کېږي.

۳. مرهونه بايد مشاعه (شريکه) نه وي. ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحيح نه دي.

د رهن احکام

۱. مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي او په همدې خبره يې بندي کړي.

۲. که چېرې راهن (اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي. دغه بيعه د مرتهن تر

اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بيا د ده بيعه صحت پيدا کوي، همدارنگه که

راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بيا هم بيعه صحت پيدا کوي.

۳. که چېرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورته دې مرهون خرڅ کړي او د ده پور دې

ورباندې پرې کړي.^(۳)

دوديزه گروي (بيع الوفاء)

په دې بيعه کې داسې شرط اېښودل کېږي چې: بايع حق لري کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بيرته

ورکړي او مبيعه ترېنه واخلي.

دغه بيعه خلک د دې لپاره کوي چې له گروي څخه د استفادې لپاره يوه لاره جوړه کړي.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۲- العناية شرح الهداية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸) - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۳- الكتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

څکه تر څو چې بايع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبيعي (گرو شوي مال) څخه بلاعوضه گټه اخلي. يوه ډله د فقهاوو دغه بيعه جايزه بولي.

دوديزه گروي (بيع الوفاء) له شرعي گروي سره مقايسه او تمثيل کړئ.

- أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووياست:
۱. رهن لغة او اصطلاحاً تعريف کړئ.
  ۲. د رهن حکم څه دی؟
  ۳. د مشروعيت حکمت او دليل يې ذکر کړئ.
  ۴. رکن يې څه دی؟
  ۵. د صحت شرطونه يې ووياست.
- ب. د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
- ۱- د رهن د قبض لپاره اهليت شرط نه دی ( ) .
  - ۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کېږي ( ) .

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکئ؟

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو د موټر د اخیستلو توان يې نه درلود، له يوه شرکت سره يې قرارداد وکړ چې هره ورځ به د هغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي او په مقابل کې به د مياشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره گڼل کېږي.

د اجارې تعريف

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی، د (اجرت) يعنې: مزد او د کار عوض ته وايي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه گټه اخیستلو ته اجاره وايي.^(۱)

د مشروعيت دليل يې

د سنت دليل: رسول الله ﷺ فرمايي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي، خپله مزدوري ورکړي.))^(۲)

د اجماع دليل

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعيت حکمت يې

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتياوې ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجر

(د جیم په کسرې سره) هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې گټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لورې ته کار کوي او گټه ورته رسوي.

حکم يې

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتېږي او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتېږي.^(۳)

۱- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۲- سنن کبری - بیهقی ۱۲۱/۶

۳- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

رکن یې

د اجارې رکن ایجاب او قبول دی، په داسې لفظ سره چې په اجاره باندې دلالت وکړي.^(۱)

د اجیرانو ډولونه

۱- مشترک اجیر . ۲- خاص اجیر .

مشترک اجیر

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکی او دوبي (جامه مینځونکی).

خاص اجیر

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسلیمولو د اجورې مستحق گرځي، که څه هم کار ورڅخه وانه خيستل شي، لکه یو څوک چې د یوې میاشتې کار لپاره په اجوره نیول شوی وي.

البته که کار یې نه کاوه او یا په کار نه پوهیده نو بیا دې شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.^(۲)

د اجارې د صحت شرطونه

۱. د تړون دواړه اړخه باید پرې رضایت ولري.

۲. معقود علیه (گټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) باید معلوم وي، خو د شخړو مانع وگرځي.

۳. معقود علیه به حقیقتاً او شرعاً د تسلیمیدلو وړ شی وي او خاوند به یې د تسلیمیدلو وس لري،

نو د داسې یو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسلیمېدل حقیقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تېنیدلې اوبن اجاره کول.

۴. کومه گټه چې په هغې تړون شوې وي، هغه به شرعاً روا گټه وي.

۵. اجوره به معلومه وي.

اعاره له اجارې سره څه توپیر لري؟ د استاذ په مرسته یې ځواب ورکړئ .

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

احکام

۱. کوم شی چی په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره له دې چې دگټې اخیستلو هدف یې خرګند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دي، خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې د کښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا ووايي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.
۴. د سپرلی او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.^(۱)

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
  ۲. د اجارې د مشروعیت دلیل او حکمت څه دی؟
  ۳. د اجارې حکم څه دی؟
- ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیردئ:

۱. په اجاره کې باید د تړون دواړه اړخه رضایت ولري ( ) .
۲. معقود علیه چې هغه منفعت او گټه ده، باید معلومه وي ( ) .

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱- الكتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷) - درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۳۷۳)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**